

Қазақстан Республикасының
Қазақстан Республикасының
Ұлттық Банкі

Инфляцияға шолу
2009 жылғы 1-тоқсан

Мазмұны

Мазмұны	2
Негізгі терминдер және ұғымдар	3
Графиктердің және кестелердің тізбесі.....	5
1. Кіріспе.....	7
2. Инфляциялық үдерістер	9
2.1. Тұтыну бағалары.....	9
2.2. Базалық инфляция.....	10
2.3. Экономиканың нақты секторындағы бағалар	12
2.3.1. Өнеркәсіп өндірісіндегі бағалар	12
2.3.2. Ауыл шаруашылығындағы бағалар	13
2.3.3. Кәсіпорындардың мониторингі	14
3. Инфляция факторлары.....	16
3.1. Жиынтық сұраныс	16
3.1.1. Жеке тұтыну және инвестициялық сұраныс.....	16
3.1.2. Мемлекеттік тұтыну	18
3.1.3. Сыртқы сектор	20
3.2. Өндіріс.....	25
3.3. Еңбек нарығы	26
3.3.1. Жұмыспен қамту және жұмыссыздық	26
3.3.2. Жалақы және өнімділік.....	27
4. Ақша ұсынысы	29
4.1. Ақша агрегаттары	29
4.1.1. Ақша базасы.....	29
4.1.2. Ақша массасы.....	30
4.2. Қаржы нарығы	33
4.2.1. Экономикаға кредиттер	33
4.2.2. Банктердің активтері және міндеттемелері	35
4.2.3. Қаржы нарығындағы ставкалар	38
5. Ақша-кредит саясатының құралдары және операциялары.....	41
5.1. Ішкі валюта нарығындағы үстемдіктер	43
5.2. Ең төменгі резервтік талаптар	43
5.3. Ашық нарықтағы операциялар.....	44
5.4. Тұрақты механизмдер.....	46
6. Инфляция болжамы	49
6.1. 2008 жылғы 4-тоқсанға және тұтастай алғанда 2008 жылға	49
инфляция болжамын бағалау	
6.2. 2009 жылға инфляция болжамы	49
6.2.1. 2009 жылғы 2-тоқсанға инфляция болжамы.....	50
6.2.2. 2009 жылғы 3-тоқсанға инфляция болжамы	51

Негізгі терминдер және ұғымдар

1-бөлім бойынша. Инфляциялық үдерістер

Инфляция Қазақстан Республикасында Астана және Алматы қалаларында, барлық облыс орталықтарында және қалалар мен аудан орталықтарының таңдаулы топтары бойынша халықтың жеке тұтынуы үшін сатып алынатын тауарлардың және қызмет көрсетулердің бағаларының жалпы деңгейінің өзгеруін сипаттайтын тұтыну бағасы индексі (ТБИ) негізінде есептеледі. Инфляцияны есептеуге арналған тұтыну қоржыны үй шаруашылығы шығыстарының құрылымын көрсетеді және халық тұтынуында неғұрлым үлестік салмаққа ие болып отырған 508 тауар мен қызмет көрсетуді қамтиды.

Базалық инфляция – жекелеген әкімшілік, жағдайға байланысты және маусымдылық сипаттағы факторлардың ықпалынан бағаның қысқа мерзімді біркелкі емес өзгеруін болдырмайтын инфляция.

2004 жылдан бастап Қазақстан Республикасының Статистика агенттігі мынадай әр түрлі 5 әдістеме бойынша базалық инфляцияны есептеуді жүзеге асырады:

- 1-ші базалық инфляция: көкөніс, жеміс-жидек, бензин және көмір бағасының өсуін есепке алмағандағы инфляция;
- 2-ші базалық инфляция: көкөніс, жеміс-жидек, реттелетін қызмет көрсету және энергия ресурстары бағасының өсуін есепке алмағандағы инфляция;
- 3-ші базалық инфляция: 5 ең жоғары және 5 ең төмен баға өсімдерін есепке алмағандағы инфляция;
- 4-ші базалық инфляция: trimmed mean;
- 5-ші базалық инфляция: median CPI.

2002 жылдан бастап Ұлттық Банк жүргізетін **Кәсіпорындар мониторингі** шеңберінде нақты сектор кәсіпорындарының инфляциялық күтулерін зерттеу жүзеге асырылуда. Бұл зерттеу пікіртерім жүргізілген кәсіпорындар басшыларының кәсіпорындардың өндірістік қызметіне қатысты бағаларымен, оның ішінде өткен және алдағы тоқсандағы дайын өнімге және өндірісте пайдаланылатын шикізат пен материалдарға сұраныс және бағаға қатысты сапалық бағаларымен («көтеріледі», «төмендейді», «өзгеріссіз қалады») сипатталады.

Диффузиялық индекс «көтеріледі» деген жауаптар мен «өзгеріссіз» деген жауаптардың жартысының жиынтығы ретінде шығарылады. Бұл индекс қаралып отырған көрсеткіштің өзгеріс динамикасын сипаттайтын жинақталған индикатор болып табылады. Бұл ретте индекстің 50-ден жоғары мәні көрсеткіштің оң өзгерісін, 50-ден төмен мәні теріс өзгерісін білдіреді.

2-бөлім бойынша. Салық-бюджет саясаты

Бюджетке **түсімдерге** кірістер (салық түсімдері, салықтық емес түсімдер, негізгі капиталды сатудан түскен түсімдер), бюджеттік кредиттерді өтеу, мемлекеттің қаржылық активтерін сатудан түсімдер кіреді.

Бюджеттің **шығыстары** шығындар (ағымдағы және күрделі), бюджеттік кредиттер, қаржылық активтерді сатып алу болып табылады.

3-бөлім бойынша. Ақша агрегаттары

Ақша базасына (резервтік ақша) Ұлттық Банктің кассаларындағы қолма-қол ақшаны қоспағанда, Ұлттық Банк айналысқа шығарған қолма-қол ақша (Ұлттық Банктен тыс қолма-қол ақша), банктердің аударылатын және басқа депозиттері, аударылатын банктік емес қаржылық ұйымдардың депозиттері мен мемлекеттік және

мемлекеттік емес қаржылық емес ұйымдардың Ұлттық Банктегі теңгедегі ағымдағы шоттары кіреді.

Тар ақша базасы банктердің Ұлттық Банктегі басқа депозиттерін есепке алмағандағы ақша базасын білдіреді.

M1 ақша агрегаты айналыстағы қолма-қол ақша сомасы және банктік емес заңды тұлғалардың және халықтың теңгедегі аударылатын депозиттері сомасы ретінде есептеледі.

M2 ақша агрегаты M1 ақша агрегатына плюс теңгедегі басқа депозиттер және банктік емес заңды тұлғалардың және халықтың шетел валютасындағы аударылатын депозиттеріне тең.

Ақша массасы (M3) Ұлттық Банктің және банктердің баланстары шоттарын шоғырландыру негізінде айқындалады. Ол айналыстағы қолма-қол ақшадан және заңды тұлға - резиденттер мен үй шаруашылығы - резиденттердің ұлттық және шетел валютасындағы аударылатын және басқа депозиттерінен тұрады.

Аударылатын депозиттер – барлық депозиттер, бұлар: 1) кез келген уақытта номиналы бойынша айыппұлсыз және шектеусіз ақшаға айналдыруға болатын; 2) чектің, траттаның немесе жиро-тапсырмалардың көмегімен еркін аударылатын; 3) төлемдерді жүзеге асыру үшін кеңінен пайдаланылатын депозиттер. Аударылатын депозиттер тар ақша массасының бір бөлігі болып табылады.

Басқа депозиттерге, негізінен, белгілі бір уақыт кезеңі өткеннен кейін алуға болатын немесе әдеттегі коммерциялық операцияларға пайдалану үшін қолайлылығын азайтатын әр түрлі шектеулері бар және негізінен жинақ ақшасы тетіктеріне қойылатын талаптарға жауап беретін жинақ және мерзімдік депозиттер жатқызылады. Сонымен қатар, басқа депозиттерге сондай-ақ шетел валютасымен көрсетілген аударылмайтын салымдар мен депозиттер кіреді.

KazPrime индикаторы Қазақстанның банкаралық депозиттерінің KazPrime индикаторын қалыптастыру туралы келісімге қатысушы банктерде банкаралық депозиттер бойынша орташа алынған сыйақы ставкасын білдіреді. Әрбір баға белгілеуге Келісімге қатысушылардың бірінің депозитіне ақша тарту және орналастыру ставкасы, сондай-ақ ақша орналастыру және тарту көлемі қосылады. Баға белгілеудің ең төменгі көлемі – 150 млн. теңге. Баға белгілеулер арасындағы ең жоғары спрэд – 100 базистік тармақ (жылдық 1,00%). Жобаны іске қосу сәтінде банкаралық депозиттің жүйеленген мерзімі үш ай болады.

5-бөлімге. Ақша-кредит саясатының құралдары және операциялары

Ұлттық Банктің Қазақстан Қор Биржасындағы (ҚҚБ) валюталық сауда-саттықтарға **қатысу коэффициенті** Ұлттық Банктің ҚҚБ-дағы сауда-саттықтың нетто-көлеміне нетто-қатысуының арақатынасы (сатып алудан шетел валютасын сатуды шегеріп тастау) ретінде есептеледі.

Ақша нарығындағы Ұлттық Банк операцияларының сальдосы айналыстағы қысқа мерзімді ноталар, банктердің Ұлттық Банктегі депозиттік және корреспонденттік шоттарындағы қалдықтар көлемінің өзгеруі және мемлекеттік бағалы қағаздарды сатып алу және сату бойынша нетто-операциялар сомасы ретінде есептеледі.

Графиктердің және кестелердің тізбесі

Графиктер

- 1-график. Тоқсандық инфляцияның және оның құрамдас бөліктерінің динамикасы
- 2-график. Жылдық инфляцияның және оның құрамдас бөліктерінің динамикасы
- 3-график. Тоқсандық инфляцияның және базалық инфляцияның динамикасы
- 4-график. Жылдық инфляцияның және базалық инфляцияның динамикасы
- 5-график. Өнеркәсіп өнімін өндіруші кәсіпорындар бағалары индексінің динамикасы
- 6-график. Ауыл шаруашылығы өнімі бағалары индексінің динамикасы
- 7-график. Сұраныс пен бағалар өзгерісінің диффузиялық индекстері
- 8-график. Жиынтық сұраныс құрамдас бөліктерінің ЖІӨ өсуіне үлесі
- 9-график. Халықтың шығыстары мен кірістерінің динамикасы
- 10-график. Негізгі капиталға инвестицияларға шығыстардың динамикасы
- 11-график. Мемлекеттік бюджеттің орындалуы
- 12-график. Металдың әлемдік бағасының динамикасы
- 13-график. Мұнайдың (Брент), бидайдың (Канада) әлемдік бағасының динамикасы
- 14-график. Ағымдағы операциялар шотының балансы
- 15-график. Теңгенің нақты айырбас бағамдарының индекстері
- 16-график. Теңгенің АҚШ долларына шаққандағы номиналдық айырбас бағамының динамикасы
- 17-график. Теңгенің еуроға және Ресей рубліне шаққандағы ресми бағамының динамикасы
- 18-график. Нақты жалпы ішкі өнімнің өсуіне экономиканың негізгі саларының үлесі
- 19-график. Экономикалық белсенді халықтың құрылымы
- 20-график. Нақты жұмыссыздық деңгейі
- 21-график. Еңбек өнімділігінің және нақты жалақының динамикасы
- 22-график. Ақша агрегаттарының динамикасы
- 23-график. Ақша мультипликаторының және оның құрамдас бөліктерінің динамикасы
- 24-график. Экономикаға кредиттер және олар бойынша сыйақы ставкаларының динамикасы
- 25-график. Заңды тұлғаларға берілген кредиттер динамикасы
- 26-график. Халыққа берілген кредиттер динамикасы
- 27-график. Банктер активтерінің динамикасы
- 28-график. Банктер активтерінің құрылымы
- 29-график. Банктер міндеттемелерінің динамикасы
- 30-график. Банктер міндеттемелерінің құрылымы
- 31-график. KazPrime индикаторының динамикасы
- 32-график. РЕПО операциялары бойынша ставкалар динамикасы
- 33-график. Ұлттық Банктің ішкі нарықтағы операцияларының сальдосы
- 34-график. Ұлттық Банк ставкалары дәлізінің шекаралары
- 35-график. Банктердің Ұлттық Банктегі корреспонденттік шоттарындағы қалдықтары
- 36-график. Ішкі валюта нарығындағы сауда-саттық көлемі
- 37-график. Ең төменгі резервтік талаптар нормативінің орындалуы
- 38-график. Қысқа мерзімді ноталарды орналастыру көлемі және олар бойынша кірістілік
- 39-график. Айналыстағы қысқа мерзімді ноталар
- 40-график. Ұлттық Банк тартқан депозиттер бойынша сыйақы көлемі және ставкалары
- 41-график. Ұлттық Банктің банктерден тартқан депозиттер бойынша өтелмеген міндеттемелерінің көлемі

42-график. Ұлттық Банктің қайта қаржыландыру операцияларының көлемі

43-график. Ұлттық Банктің қайта қаржыландыру операциялары бойынша өтелмеген міндеттемелерінің көлемі

44-график. 2008 жылғы инфляция фактісі

Кестелер

1-кесте. Баға индекстерінің және сауда талаптарының өзгеруі

2-кесте. Ұлттық Банк активтерінің және пассивтерінің өзгеру динамикасы

3-кесте. Ақша массасы өзгерістерінің динамикасы

4-кесте. Резиденттердің депозиттерінің өзгеру динамикасы

1. Кіріспе

2009 жылы Қазақстанда макроэкономикалық жағдай экономиканың жекелеген секторында өндірістің төмендеуімен сипатталады. 2009 жылғы 1-тоқсанда өнеркәсіптік өндіріс көлемі 2008 жылғы 1-тоқсанмен салыстырғанда 4,6%-ға төмендеді. Өңдеуші өнеркәсіпте – 11,8%-ға, тау кен өнеркәсібінде – 0,2%-ға төмендеу байқалды.

Кәсіпорындардың іскерлік белсенділігінің төмендеуі 2008 жылғы желтоқсандағы 6,7%-дан 2009 жылғы наурызда 7,0%-ға дейін жұмыссыздықтың өсуіне әкелді. Халық табысының өсуінің төмен қарқыны сақталды, Қазақстан кәсіпорындарының өндірістік өнімге бағасы төмендеді.

Қазақстанның қаржы нарығындағы жағдай тұрақсыз болып қалды. 2008 жылдың аяғында және 2009 жылдың басында айрықша күшейген құнсыздануды күтудің қалыптасуы құбылмалылық факторларының бірі болып қалды. Мұнайға және металға әлемдік бағаның күрт және біршама төмендеуі, Қазақстанның негізгі сауда әріптестері болып табылатын елдердің ұлттық валютасының құнсыздануы теңгенің айырбастау бағамына қысым жасады. Валюта нарығында тұрақтылықты қамтамасыз ету үшін Ұлттық Банк 2008 жылғы 4-тоқсаннан бастап 2009 жылғы қаңтар аралығында алтынвалюта резервтерін едәуір көлемде жұмсады.

Қаржы секторын тұрақтандыру бойынша шараларды іске асыру шеңберінде төрт жүйе құрушы банктерді қосымша капиталдандыру жүзеге асырылды. Төрт банк жалпы сомасы 480 млрд. теңгеге жуық мемлекеттік қаражатты алды.

Банкаралық ақша нарығындағы жағдай сондай-ақ жоғары құбылмалылық деңгеймен сипатталды. Ең жоғары мәні 2009 жылғы қаңтардың соңғы он күндігіне және ақпанның бірінші күндеріне келген барлық операциялар бойынша ставкалардың өсуі байқалды.

Бұл жағдайда Ұлттық Банк валюта саясатына деген көзқарасты қайта қарау туралы шешім қабылдады. 2009 жылғы 4 ақпаннан бастап бір АҚШ доллары үшін 150 теңге +/- 3% немесе орта мерзімді кезеңге 5 теңге теңгенің айырбастау бағамының жаңа бағыты белгіленді.

Тұтыну нарығында инфляциялық күтулердің қалыптасуы жүргізілген теңгенің құнсыздану салдарының бірі болып табылады. Ұлттық Банк және Үкімет инфляцияға бақылауды күшейтті.

Осыған карамастан құнсызданудан болған инфляциялық әсер шамалы болды. Инфляция 2009 жылғы қаңтарда 0,3%-дан ақпанда және наурызда 0,8%-ға жеделдетілді. 2009 жылғы 1-тоқсанда инфляция 2,0%-ды, 2009 жылғы наурыздың қорытындысы бойынша жылдық инфляция 8,9%-ды (2008 жылғы желтоқсанда – 9,5%) құрады.

Тұтастай алғанда тұтыну нарығында жағдай тұрақты болып отыр. Оған сондай-ақ экономикалық өсу қарқынының бәсеңдеуі, шектеулі тұтынушылық сұраныс, халық табысының өсуінің төмен қарқыны, экономикадағы ақша ұсынысының өсуінің төмен қарқыны әсер етті.

Бағаның тұрақтылығын қамтамасыз етуге сондай-ақ Ұлттық Банктің теңгенің айырбас бағамын тұрақтандыруды қамтамасыз ету жөніндегі шаралары әсер ететін болады. Оған қоса, Ұлттық Банк қаржы секторының тұрақтылығын қамтамасыз етуге бағытталған шараларды жүргізуді жалғастырды.

Атап айтқанда, 2009 жылғы 1-тоқсанда Ұлттық Банк ең төменгі резервтік талаптардың нормативтерін ішкі міндеттемелер бойынша 2%-дан 1,5%-ға және басқа міндеттемелер бойынша 3%-дан 2,5%-ға дейін төмендетті.

Ұлттық Банк өз операциялары бойынша ставкаларды төмендетті: 2009 жылғы қаңтарда қайта қаржыландырудың ресми ставкасы 10,5%-дан 10,0%-ға дейін, Ұлттық Банкте банктерден тартқан депозиттер бойынша ставка – 5,25%-дан 5,0%-ға дейін, 2009 жылғы ақпанда – тиісінше 9,5% және 4,75% -ға дейін төмендеді.

2. Инфляциялық үдерістер

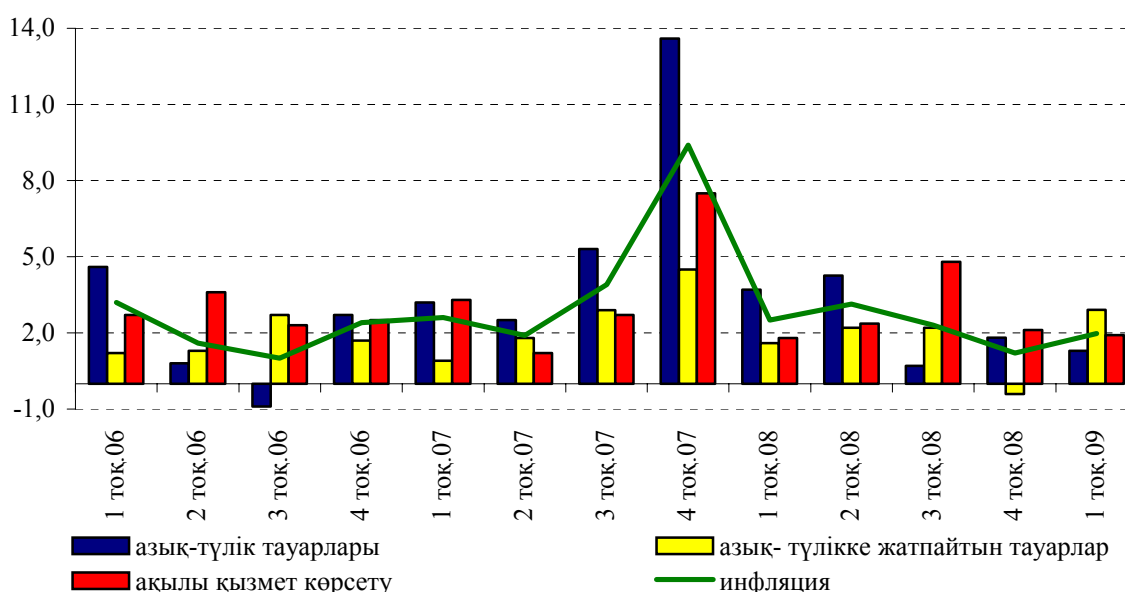
2.1. Тұтыну бағалары

2009 жылғы 1-тоқсанда экономикадағы инфляциялық қысымның төмендеу үрдісі жалғасты. Бұл кезеңдегі инфляция 2008 жылғы 1-тоқсанмен салыстырғанда бұл ретте алдыңғы тоқсанның көрсеткіштерінен аса отырып, аз қарқынмен өсті. 2009 жылғы қаңтар-наурызда инфляция 2,0% деңгейінде қалыптасты.

2001 жылғы 1-тоқсанда бағаның өсуі азық-түлікке жатпайтын тауарлардың 2,9%-ға қымбаттауымен байланысты. Азық-түлік тауарларының бағасы 1,3%-ға, ақылы қызмет көрсетудің бағасы 1,9%-ға өсті (1-график).

1-график

Тоқсандық инфляцияның және оның құрамдас бөліктерінің динамикасы (өткен кезеңге %-бен)

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Статистика агенттігі

2009 жылғы 1-тоқсанда бағаның негізгі өсімі почта қызметі – 56,4%, теміржол көлігі – 11,4%, жуу және тазалау құралдары – 19,5%, жеке гигиена тауарлары – 13,6%, дәрі-дәрмектер – 8,9%, алкогольсіз сусындар – 8,3%, алкогольдік сусындар – 7,0%, қант – 6,4% сияқты тауарлар мен қызмет көрсетулерге тиесілі болды.

Жекелеген тауарлардың бағасының өсуі инфляциялық күтулердің өсуімен және 2009 жылғы ақпандағы жүргізілген құнсыздану нәтижесінде туындаған дүрбелеңге байланысты болды.

Бұл ретте жеке тауарлардың бағасының төмендегенін атап өтуге болады. Мәселен, күнбағыс майы – 21,0%-ға, жұмыртқа – 7,7%-ға, нан өнімдері – 0,4%-ға, бензин – 9,1%-ға, тұрғын-үй коммуналдық қызметтер – 0,3%-ға арзандады.

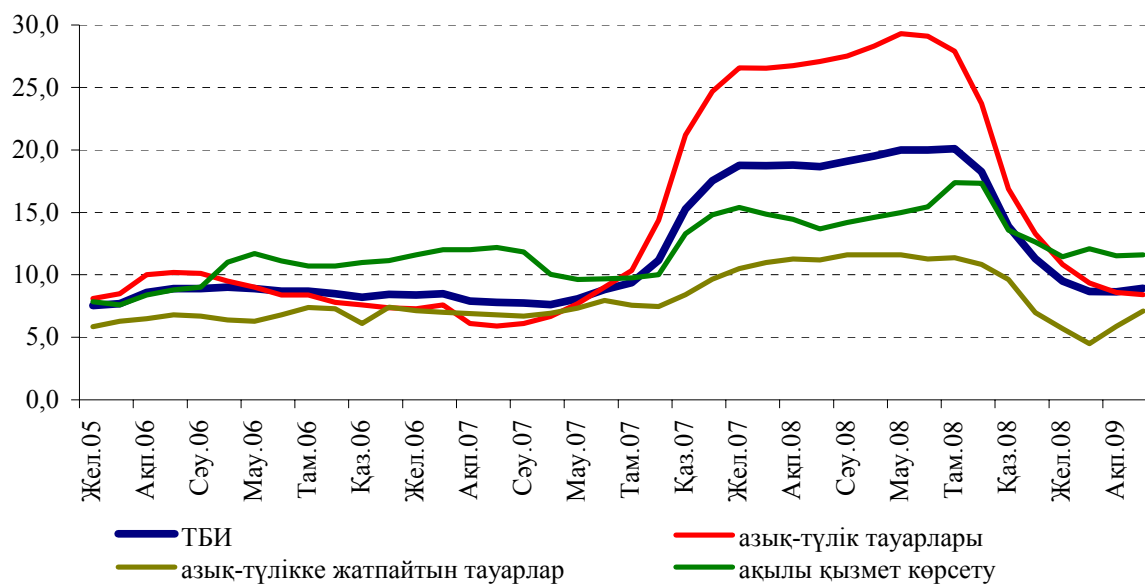
2009 жылғы наурыздың қорытындысы бойынша жылдық инфляция 8,9% деңгейінде қалыптасты (2008 жылғы желтоқсанда – 9,5%).

Азық-түлік тауарлары 8,3%-ға, азық-түлікке жатпайтын тауарлар – 7,1%-ға, халыққа ақылы қызмет көрсету – 11,6%-ға қымбаттады (2-график). Жылдық көрсеткіште бағаның неғұрлым өсуі күрішке, қантқа, жуу және тазалау құралдарына,

жеке гигиена тауарларына, дәрі-дәрмектерге, почта қызметіне, көлік қызметіне, медициналық қызметке тиесілі болды.

2-график

Жылдық инфляцияның және оның құрамдас бөліктерінің динамикасы (өткен жылдың тиісті айына, %-бен)

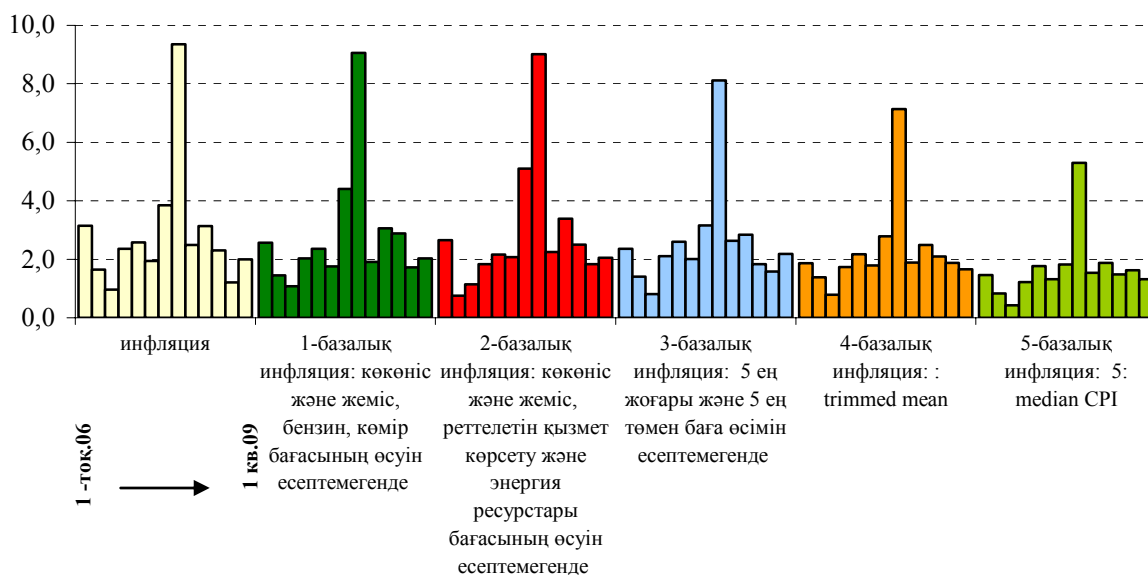
Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Статистика агенттігі

2.2. Базалық инфляция

2009 жылғы 1-тоқсандағы базалық инфляция көрсеткіштері жалпы инфляция динамикасымен ұқсас динамиканы көрсетеді. 2009 жылғы қаңтар-наурызда базалық инфляцияның қарқыны 2008 жылғы 1-тоқсанмен салыстырғанда бәсеңдеді және 2008 жылдың 4-тоқсанымен салыстырғанда (4-базалық инфляцияны және 5-базалық инфляцияны қоспағанда) жылдамдады (33-график).

3-график

Тоқсандық инфляцияның және базалық инфляцияның динамикасы (өткен кезеңге %-бен)

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Статистика агенттігі

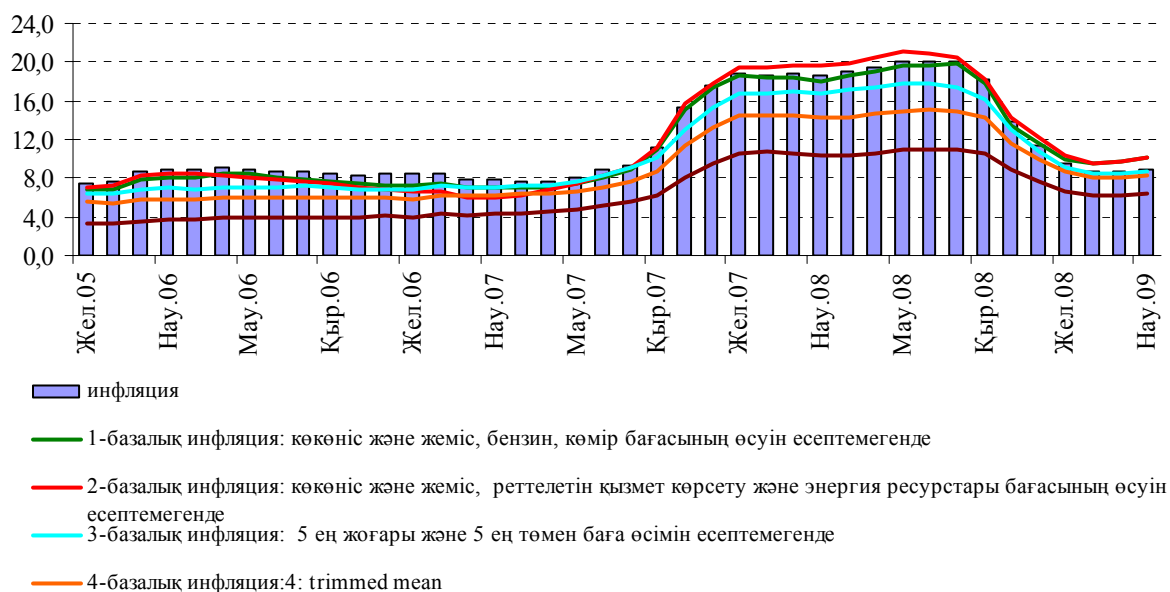
2009 жылғы 1-тоқсанда базалық инфляция қарқыны 4-базалық инфляцияны және 5-базалық инфляцияны қоспағанда, жалпы инфляция көрсеткіштерінен асып кетті. Бұл осы көрсеткіштерді есептеу кезінде бағасының өзгеруі алып тасталған тауарлар мен қызмет көрсетудің жекелеген түрлеріне (жанар-жағар май материалдары, май және тоң май, нан өнімдері, жұмыртқа, тұрғын-үй қызметі) бағаның төмендеуімен байланысты.

Жылдық көрсетуде базалық инфляция көрсеткіштері жалпы инфляция көрсеткіші сияқты бәсеңдеу үрдісін көрсетеді. Бұл ретте 1-базалық инфляцияның көрсеткіштері 2008 жылдың желтоқсанымен салыстырғанда жоғары деңгейде қалыптасты, базалық инфляцияның қалған көрсеткіштері бәсеңдеді.

1-базалық инфляцияны есептеу кезінде жеміс-көкініс өнімдерінің, бензин және көмір бағасының өзгеруі алып тасталынады. Көкініс және жемістің (жылдық көрсетумен 2009 жылғы наурыздағы 2,4%-ға қарсы 2008 жылғы желтоқсандағы 11,1%), бензиннің (тіісінше 20,5%-ға төмендеуге қарсы 12,9%-ға төмендеу) өсуінің анағұрлым төмен қарқыны 2008 жылғы желтоқсанмен салыстырғанда 2009 жылғы наурызда базалық инфляцияны жылдамдатуға әсер етті.

Сонымен бірге 2009 жылғы наурыздың қорытындысы бойынша 1-базалық инфляцияның және 2-базалық инфляцияның көрсеткіштері жылдық көрсетуде жалпы инфляция көрсеткіштерінен асып түсті, бұған, ең алдымен, жанар-жағар май материалдары бағасының төмендеуі және көкініс өнімдерінің бірқалыпты қымбаттауы себепші болды (4-график).

4-график

**Жылдық инфляцияның және базалық инфляцияның динамикасы
(өткен жылдың тиісті айына, %-бен)**

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Статистика агенттігі

2.3. Экономиканың нақты секторындағы бағалар

2.3.1. Өнеркәсіп өндірісіндегі бағалар

2009 жылғы 1-тоқсанда өнеркәсіп өнімдерін өндіруші кәсіпорындардың бағасы екі алдыңғы кезең бойы байқалып отырған құлдырау үрдісін жалғастыра отырып, 6,7%-ға төмендегені байқалды (2008 жылдың 1-тоқсанында баға өсімі 6,3%-ды құрады). Өндірілген өнім 7,3%-ға, оның ішінде аралық тұтыну өнімі — 8,4%-ға және өндіріс құралдары 6,3%-ға арзандады. Тұтыну тауарлары және өндірістік сипаттағы қызмет көрсетулері тиісінше 3,7% және 1,8% қымбаттады.

2009 жылғы қаңтар-наурызда тау-кен өндіру өнеркәсібі кәсіпорындарының бағалары 7,5%-ға төмендеді (2008 жылдың 1-тоқсанында — көрсеткіштің өсуі 6,7% құрады), бұған шикізат энергия ресурстарының жекелеген түрлеріне бағаның құлдырауы себепші болды. Мәселен, 2009 жылғы 1-тоқсанда мұнай өндіру бағасының төмендеуі 3% құрады (2008 жылдың тиісті кезеңінде — 6,6%-ға өсті), газ конденсатының бағасы 24,4%-ға төмендеді (өсім-4,2%). Тұтастай алғанда 2009 жылғы қаңтар — наурыз аралығында энергия ресурстары 5,3%-ға арзандады, бұл ретте 2008 жылдың тиісті кезеңінде олардың құны 5,9%-ға қымбаттаған болатын.

Өңдеу өнеркәсібіндегі бағаның төмендеуі 7,1%-ды құрады, бұл мұнайды қайта өңдеу өнімдерінің (бензин, дизель отыны, сұйытылған пропан және бутан) 5,2% арзандауына, кара метал бағасының құлдырауы олардың түсті металдар бағасының өсуімен толық өтемегендігі байқалған металлургиялық саладағы жағдайға байланысты. Металлургиялық өнеркәсіптегі бағалар 15%-ға төмендеді, бұл ретте шойын, болат және ферроқорытпалар өндірісінде олар 34,4%-ға түсті, ал түсті металдар өндірісінде 16,5%-ға өсті. 2008 жылғы 1-тоқсанда мұнай өнімдері бағасының өсуі 3,2%-ды, металлургия өнеркәсібі өнімі бағасының өсуі — 8%-ды құрады.

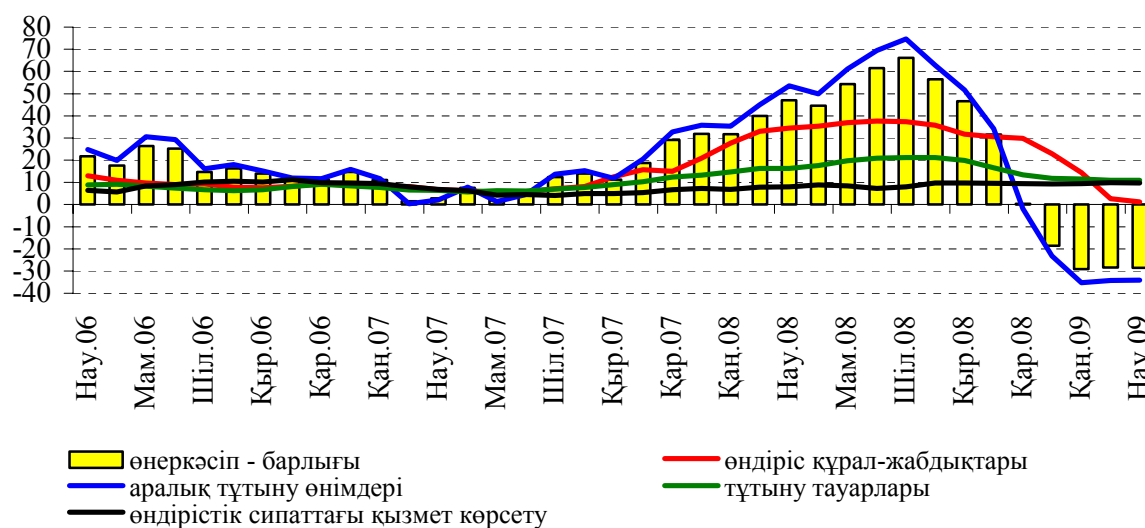
Республика кәсіпорындары өндірген тамақ өнімдері, сусындарды қоса, 2009 жылғы 1-тоқсанда 0,5%-ға қымбаттады (2008 жылдың 1-тоқсанында — өсуі 5,9%).

Электр энергиясын, газды және суды өндіру мен бөлудің бағалары мен тарифтері 2009 жылғы 1-тоқсанда 2,3% (2008 жылдың 1-тоқсанында – 0,7-ға) өсті.

2009 жылғы наурызда өнеркәсіп өндірісіндегі жылдық көрсетуде бағаның төмендеуі (2009 жылғы наурызда 2008 жылдың наурызына қарағанда) 28,6%-ды құрады. Осы кезеңде өндірілген өнім 30,5%-ға, оның ішінде аралық тұтыну өнімі – 34,1%-ға арзандады. Тұтыну тауарларына, өндірістік сипаттағы қызмет көрсетулер мен өндірістік құралдар бағасының жылдық өсуі тиісінше 10,9%, 9,8% және 1,2% болды (5-график).

5-график

Өнеркәсіп өнімін өндіруші кәсіпорындар бағалары индексінің динамикасы (өткен жылдың тиісті айына %-бен)

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Статистика агенттігі

2.3.2. Ауыл шаруашылығындағы бағалар

2009 жылғы 1-тоқсанда ауыл шаруашылығы өнімдерінің бағасы шамалы ғана 0,1%-ға өскен (2008 жылғы 1-тоқсанда – 6,1%-ға). Ауыл шаруашылығындағы баға динамикасы өсімдік шаруашылығы өнімі бағасының 0,2%-ға өсуі және мал шаруашылығында – 0,1%-ға төмендеуі аясында қалыптасты.

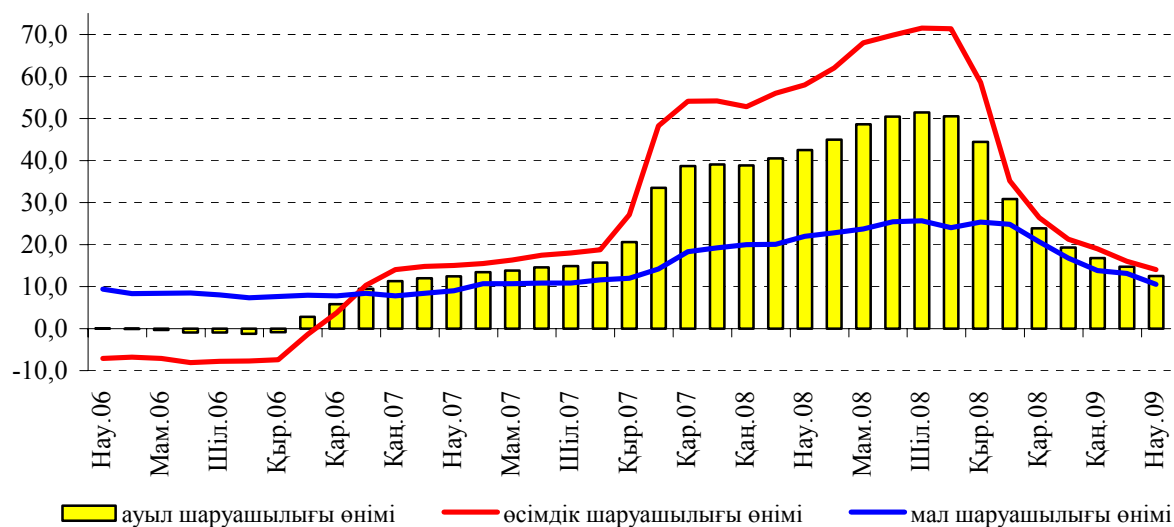
Талданып отырған кезеңде өсімдік шаруашылығы өнімі бағасының көтерілуіне көкіністер бағасының – 3,5%-ға және дәнді дақылдардың – 0,1%-ға көтерілуі себепші болды.

2009 жылғы қаңтар-наурызда мал шаруашылығы өнімдерінің ішінде сүт – 2,8%-ға, мал және құс еті – 2,4%-ға қымбаттады, жұмыртқаның бағасы 16,8%-ға арзандады.

2009 жылғы наурыздың қорытындысы бойынша ауыл шаруашылығы өніміне жылдық баға өсімі бәсеңдеп, 12,5%-ға жетті (2008 жылғы 1-тоқсан –42,5%-ға). Бұл ретте өсімдік шаруашылығы өнімі 14%-ға (58%-ға), мал шаруашылығы өнімі 10,5%-ға (22%-ға) қымбаттады (6-график).

6-график

Ауыл шаруашылығы өнімі бағалары индексінің динамикасы (өткен жылғы тиісті айға %-бен)

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Статистика агенттігі

2.3.3. Кәсіпорындардың мониторингі

2009 жылғы 1-тоқсанда кәсіпорындардың дайын өнімге деген сұранысы өткен тоқсандағымен салыстырғанда айтарлықтай азайды. Оған саланың дайын өніміне сұраныстың өзгеруінің диффузиялық индексі ретіндегі жинақталған индикатор себепші болды, ол 50 белгісінен төмен түсіп, 31,9 құрады (7-график).

Пікіртерім жүргізілген кәсіпорындардың 46,8%-ы дайын өнімге сұраныстың төмендейтіндігін, (2008 жылғы 4-тоқсанда – 37,2%), 10,5%-ды (2008 - жылғы 4-тоқсанда - 16,8%) өсетіндігін атап өтті.

Экономиканың барлық салаларында, «өндіріс және электр энергиясын, газды және суды бөлу» салаларын қоспағанда, сұраныстың төмендеуі байқалды. «Сауда», «қонақжайлар және мейрамханалар», «өңдеуші өнеркәсіп» және «құрылыс» салаларында сұраныстың елеулі төмендеуі байқалды.

2009 жылғы 2-тоқсанда алдыңғы кезеңмен салыстырғанда жалпы экономика бойынша дайын өнімге сұраныстың өзгеріссіз қалатыны күтілуде, сұраныстың өзгеруінің диффузиялық индексі 49,8 құрайды. Бұл ретте пікіртерімге қатысқан кәсіпорындардың 18,6%-ы дайын өнімге сұраныстың өсуін, 18,9%-ы төмендеуін күтеді, қалған кәсіпорындар (62,5%) сұраныстың өзгеруін күтпейді.

2009 жылғы 1-тоқсандағы дайын өнім бағасына қатысты жағдай алдыңғы тоқсанда төмендеуінен кейін олардың біршама өсуімен сипатталады: дайын өнім бағасы өзгеруінің диффузиялық индексі 51,8 белгісіне дейін (2008 жылғы 4-тоқсандағы 48,1 салыстырғанда) өсті. Бұл ретте 2009 жылғы 1-тоқсанда бағаның көтерілуін кәсіпорындардың 22,2%-ы атап өтті (4-тоқсанда – тек 16,4%), ал өнімдерінің бағасы төмендеген кәсіпорындардың үлесі 18,7% құрады (өткен тоқсанда – 20,3%). Бағаның көтерілуі іс жүзінде «ауыл шаруашылығы», «қонақжайлар және мейрамханалар» және «өңдеуші өнеркәсіп» салаларын қоспағанда, экономиканың барлық салаларында байқалды.

2009 жылғы 2-тоқсанда дайын өнім бағасы өзгеруінің диффузиялық индексінің алдыңғы тоқсанмен салыстырғанда аз ғана ұлғаюы күтілуде (54,8 деңгейіне дейін), бұл

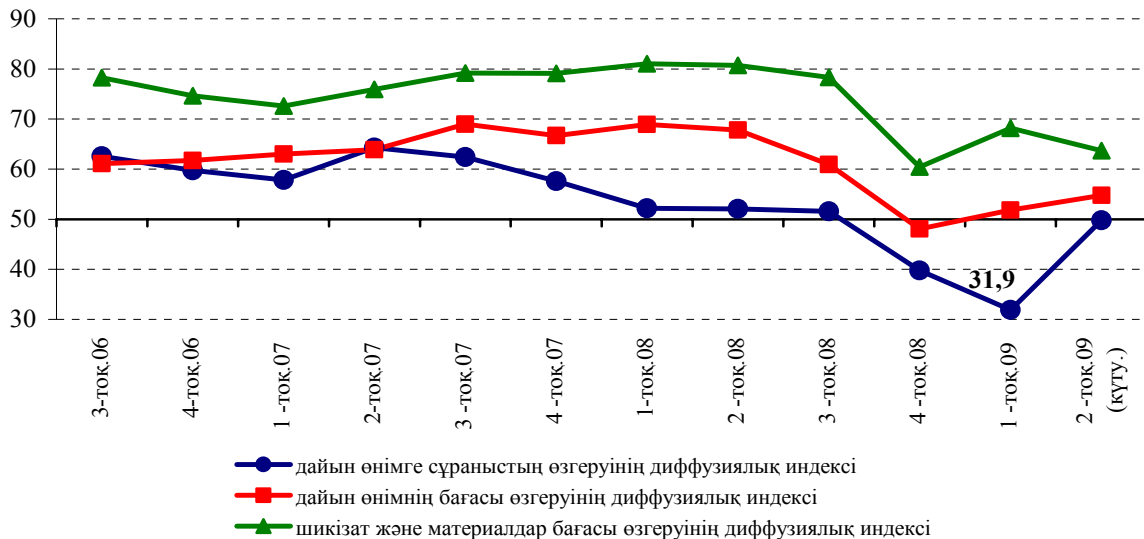
кәсіпорындардың бағаның одан әрі өсуін күтуін білдіреді. Мұның өзі өнімдеріне бағаның өсуін күтетін кәсіпорындар санының (22,2%-дан 17,5%-ға дейін) төмендеуіне қарамастан, бағаның төмендеуін атап өткен (18,7%-дан 7,9%-ға дейін) кәсіпорындар үлесінің біршама азаюына байланысты. Бұл ретте бағаның өзгеруін күтпейтін кәсіпорындардың үлесі (59,1%-дан 74,7%-ға дейін) біршама ұлғайды.

2009 жылғы 1-тоқсанда шикізат және материалдар бағасы өзгеруінің диффузиялық индексі жалпы экономика бойынша шикізат және материалдар бағасының едәуір өсуін көрсете отырып, 68,2-ға дейін (2008 жылғы 4-тоқсандағы 60,4-дан бастап) ұлғайды. Бұл ретте «қонақжайлар және мейрамханалар», «өндіріс және электр энергиясын, газды және суды бөлу» және «ауыл шаруашылығы» салаларында бағаның барынша өсуі байқалды. Шикізат және материалдар бағасының өзгеруін атап өткен кәсіпорындардың саны жалпы экономика бойынша 51,4%-ға дейін (2008 жылғы 4-тоқсанда 40,3%-дан) елеулі ұлғайды. Пікіртерім жүргізілген кәсіпорындардың 33,8% баға тұрақтылығы туралы мәлімдеді, бұл ретте олардың үлесі өткен 2008 жылғы 4-тоқсанда 40,2% құрады. Шикізат және материалдар бағасының төмендеуін белгілеген кәсіпорындардың үлесі 7,6%-ға дейін (2008 жылғы 4-тоқсандағы 13,2%-дан бастап) төмендеді.

2009 жылғы 2-тоқсанда шикізат және материалдар бағасының диффузиялық индексі 63,7 белгісіне дейін төмендеді, бұл кәсіпорындардың бағаның одан әрі өсуін, бірақ неғұрлым төмен қарқынмен өсуін күтетіндігін білдіреді. Бұл ретте едәуір төмендеуге қарамастан (51,4%-дан 37,2%-ға дейін) 2009 жылғы 2-тоқсанда бағаның өсуін күтетін кәсіпорындардың үлесі жоғары болып отыр, шикізат және материалдар бағасының өзгермейтіндігін күтетін кәсіпорындардың үлесі (33,8%-дан 52,4%-ға дейін) ұлғайды, көрсеткіштің төмендеуін күтетін кәсіпорындардың үлесі (7,6%-дан 2,8%-ға дейін) азайды (7-график).

7-график

Сұраныс пен бағалар өзгерісінің диффузиялық индекстері

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі

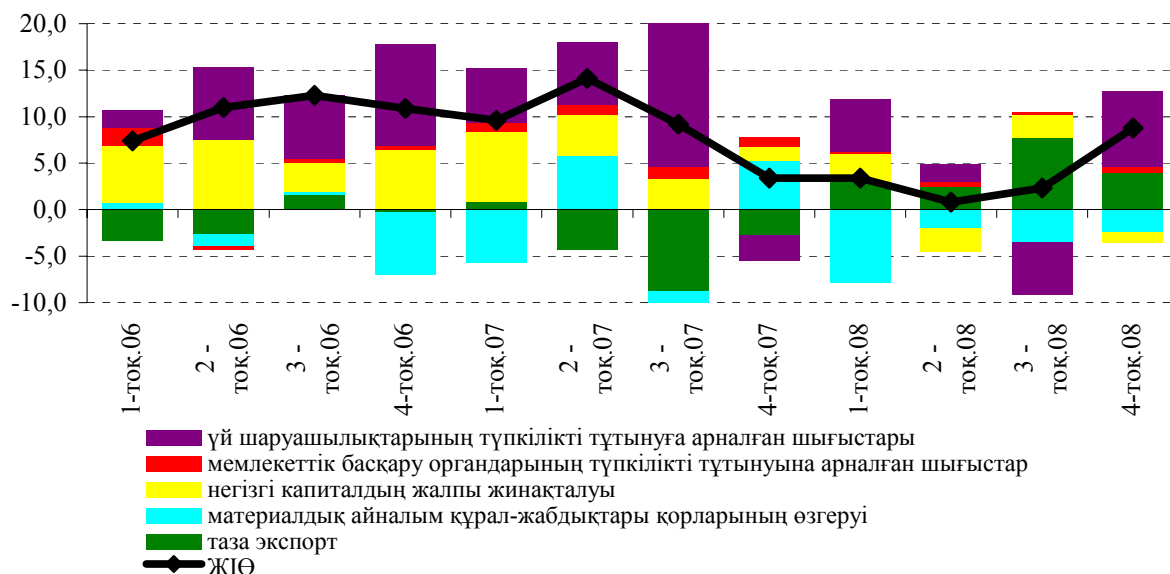
3. Инфляция факторлары

3.1. Жиынтық сұраныс

2008 жылғы 4-тоқсанда ЖІӨ-ді тұтынудың өсу қарқыны бағалау бойынша 2007 жылдың тиісті тоқсанымен салыстырғанда 8,8%-ды құрады, бұл өткен тоқсандағы осы көрсеткіштен айтарлықтай жоғары (2,3%). Бұған ЖІӨ-нің өсуіне үлесінің көрсеткіші өткен тоқсанда (-)5,6%-ға дейін төмендеуден кейін есепті кезеңде 8,1% деңгейге дейін өскен үй шаруашылығын түпкілікті тұтынуға шығыстардың күрт өсуі себепші болды (8-график).

8-график

Жиынтық сұраныстың құрамдас бөліктерінің ЖІӨ өсуіне үлесі, %-бен

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Статистика агенттігінің деректері, Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкінің есептеуі

3.1.1. Жеке тұтыну және инвестициялық сұраныс

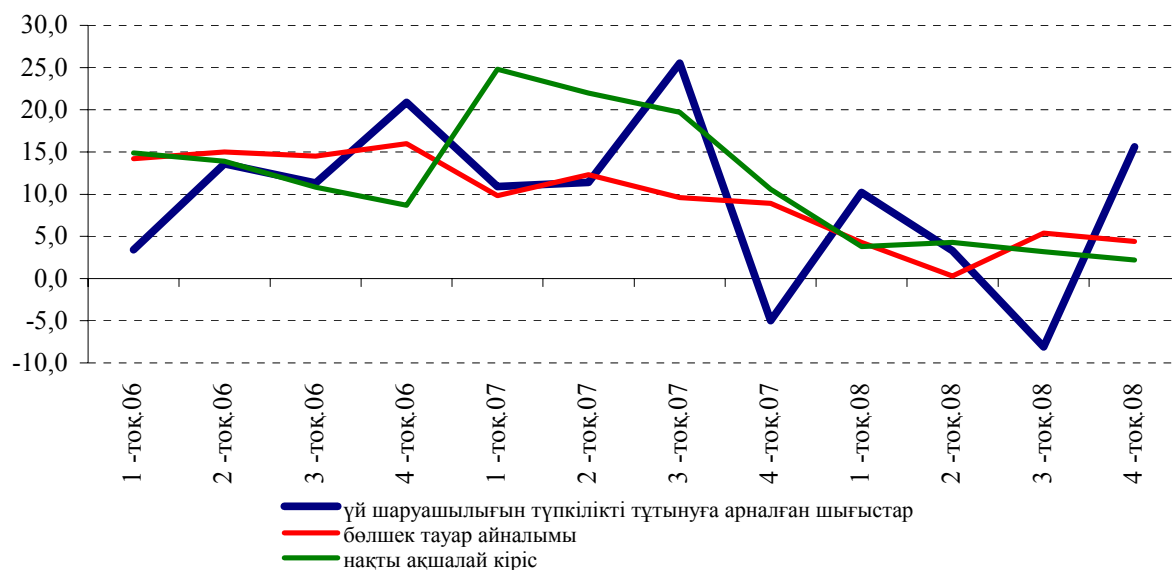
2008 жылғы 4-тоқсанда үй шаруашылықтарын түпкілікті тұтыну шығыстары 2007 жылғы тиісті кезеңмен салыстырғанда 15,6%-ға күрт өсті (төмендеу 3-тоқсанда 8,1% құрады).

2008 жылғы 4-тоқсанның қорытындысы бойынша (2007 жылғы тиісті кезеңмен салыстырғанда) нақты көрсеткіштегі ақша кірісі жан басына шаққанда 2,2%-ға өсті (2008 жылғы 3-тоқсанда – 3,2%-ға), бөлшек тауар айналымы 4,4%-ға ұлғайды (2008 жылғы 3-тоқсанда – 5,4%) (9-график).

Кірістердің тепе-тең ұлғаюы жоқ болған кезде үй шаруашылығын түпкілікті тұтынудың елеулі өсуі халықтың қолма-қол нысандағы жеке жинақтарын пайдалануы есебінен, сол сияқты депозиттік шоттардан кері қайтарылған салымдар есебінен қамтамасыз етілді. 2008 жылғы 4-тоқсанда халықтың банктердегі депозиттері (резидент еместердің салымдарын ескере отырып) 3%-ға, немесе 46,2 млрд. теңгеге азайды.

9-график

Халықтың шығыстары мен кірістерінің динамикасы (өткен жылғы тиісті кезеңге %-бен)

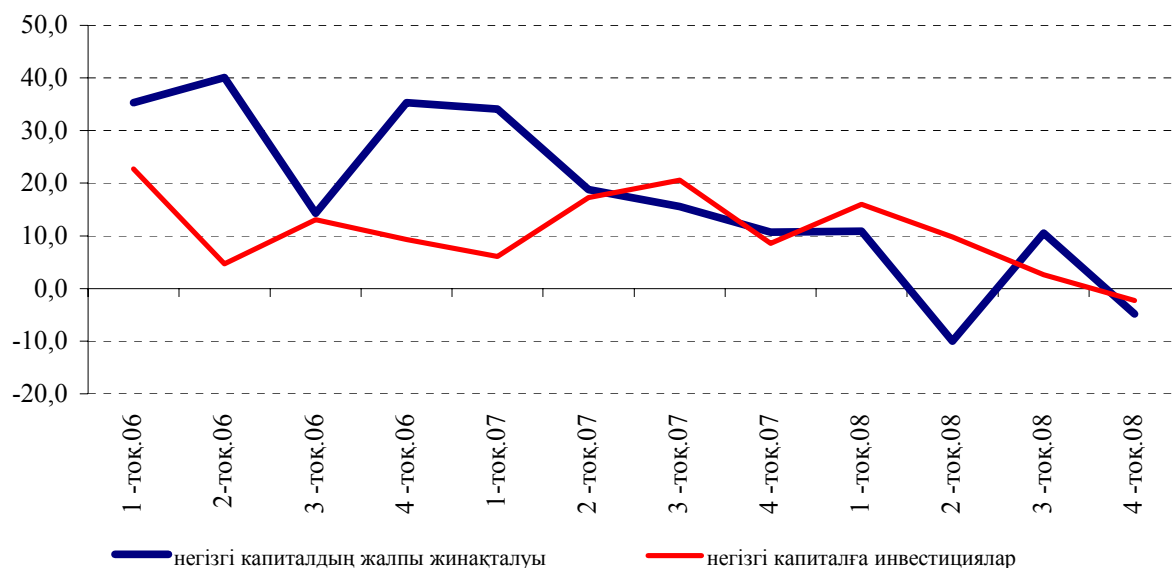
Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Статистика агенттігінің деректері, Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкінің есептеуі

2008 жыл бойы байқалған инвестициялық сұраныстың нашарлауы 2008 жылғы 4-тоқсанда төмендеуге көшкен негізгі капиталға инвестициялардың өсу қарқынының бірте-бірте төмендеуімен сипатталады. Жылдың басында 16%-ға өсуден кейін инвестициялардың нақты көлемінің индексі есепті кезеңде 2,3%-ға (2007 жылғы 4-тоқсанға қатысы бойынша) төмендеді.

ЖІӨ-нің құрылымында негізгі капиталдың жалпы жинақталуына арналған шығыстар алдыңғы тоқсанда 2,6%-ға өсуден кейін 2008 жылғы 4-тоқсанда айтарлықтай қысқарды (бағалау бойынша өсу 4,8%-ды құрады). (10-график).

10-график

Негізгі капиталға инвестициялар шығыстарының динамикасы өткен жылғы тиісті кезеңге %-бен)

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Статистика агенттігінің деректері, Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкінің есептеуі

3.1.2. Мемлекеттік тұтыну

2008 жылғы 4-тоқсанда мемлекеттік басқару органдарының түпкілікті тұтынуына арналған шығыстар 2007 жылғы тиісті кезеңмен салыстырғанда бағалау бойынша 7,8% (2008 жылғы 3-тоқсанда – 3,8%) ұлғайды.

Тұтастай алғанда 2008 жылғы 4-тоқсанда мемлекеттік бюджеттің шығыстары 1615,7 млрд. теңге сомасына немесе ЖІӨ-ге шаққанда 39,4% қаржыландырылды. 2007 жылғы тиісті кезеңдегі көрсеткіштермен салыстырғанда ол 70,7% ұлғайды. Шығыстардың осылайша елеулі өсуі қаржы активтерін 3,6 есе сатып алу шығындарының өсуі (негізінен «Самұрық-Қазына» ұлттық әл-ауқат қоры» АҚ-ның жарғылық капиталын қалыптастыру, сондай-ақ «Стресс активтері қоры» АҚ-ның жарғылық капиталын ұлғайту), сондай-ақ бюджеттік кредиттерді 2007 жылғы төртінші тоқсанға қарағанда 73,7%-ға көбірек беру (негізінен Қазақстан Республикасындағы Мемлекеттік тұрғын үй құрылыс бағдарламасын іске асыруды кредиттеу, сондай-ақ мемлекеттік кепілдіктер бойынша міндеттемелерді орындау) нәтижесінде қалыптасты.

Мемлекеттік бюджеттің ағымдағы шығындары 599,2 млрд. теңгені құрады, бұл 2007 жылғы тиісті кезеңге қарағанда 21,4% көп. Ағымдағы шығындар құрамында ішкі заемдар бойынша (58,4%) сыйақыларды төлеу, сондай-ақ ағымдағы трансферттер – шетелге (53,4%), заңды және жеке тұлғаларға (тиісінше 31,9% және 32,4%), және басқа да ағымдағы трансферттер (40,5%) анағұрлым ұлғайды.

Мемлекеттік бюджеттің күрделі шығындары 2008 жылғы 4-тоқсанда 2007 жылғы тиісті кезеңмен салыстырғанда 10,9% ұлғайды. Ел ішіндегі күрделі трансферттердің ұлғаюы 93,6%-ды құрағандығын, ал сонымен қатар шетелге күрделі трансферттердің 77,9%-ға төмендегенін атап өткен жөн. 2008 жылғы 4-тоқсанда бюджеттік кредиттер 73,7%-ға өсті, қаржы активтерін сатып алуға арналған шығыстар – 3,8 есе ұлғайды.

2008 жылғы 4-тоқсанда мемлекеттік бюджеттің түсімдері 1514,5 млрд. теңгені құрады немесе ЖІӨ-ге шаққанда 35,3%. Олар өткен жылдың тиісті кезеңіндегі

көрсеткіштермен салыстырғанда 78,3%-ға ұлғайды. 2008 жылғы 4-тоқсанда салықтық түсімдер мемлекеттік бюджет түсімдерінің 56,2%-ын, ресми трансферттер – 40,3% құрады (2008 жылғы үшінші тоқсанда кірістердегі трансферттердің үлесі тек 13,2%-ды құрады). Ресми трансферттердің түсімі 2007 жылғы тиісті кезеңмен салыстырғанда 21 есе өсті. Бұл 2008 жылғы 4-тоқсанда республикалық бюджетке Ұлттық қордан 607,5 млрд. теңге сомасында мақсатты трансфертті алу нәтижесінде болды («Самұрық-Қазына» ұлттық әл-ауқат қоры» АҚ-ын капиталдандыруға бағытталған).

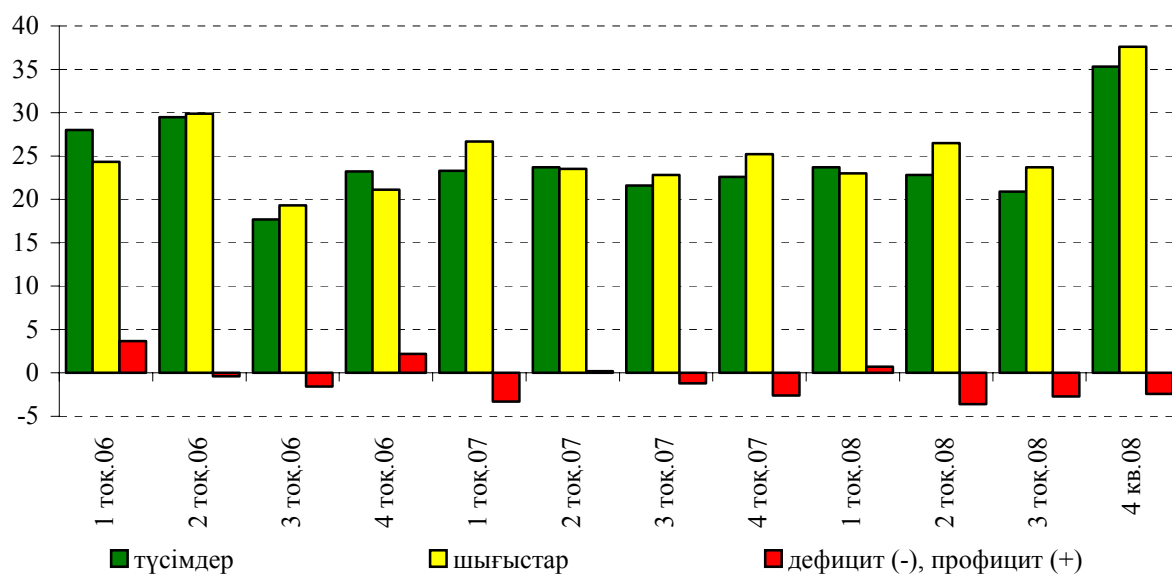
2007 жылғы 4-тоқсанмен салыстырғанда 2008 жылғы 4-тоқсанда салықтық емес түсімдер көлемі 28,9%-ға төмендеді, сондай-ақ негізгі капиталды сатудан түсімдер тиісінше 13,5%-ға төмендеді.

2007 жылғы тиісті кезеңмен салыстырғанда 2008 жылғы 4-тоқсанда жеке табыс салығы бойынша түсімдер 15,9%-ға, корпоративтік табыс салығы бойынша түсімдер – 3,2%-ға ұлғайды, табиғи ресурстарды пайдалану үшін түсімдер 46,5%-ға төмендеді, әлеуметтік салық бойынша түсімдер 27,1%-ға төмендеді.

2008 жылғы 4-тоқсанда шығыстардың мемлекеттік бюджетке түсімдерден асып түсуі нәтижесінде 101,2 млрд. теңге дефицит қалыптасты (ЖІӨ-нің -2,4%), бұл ретте 2007 жылғы 4-тоқсанда дефицит 97,4 млрд. теңгені құрады. (11-график).

11-график

Мемлекеттік бюджеттің орындалуы, ЖІӨ-ге %-бен

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Қаржы министрлігі

Дефицит төмендегі көздер есебінен қаржыландырылды: заемдардың түсуі – 150,0 млрд. теңге (есепті кезеңде заемдарды өтеу 60,7 млрд. теңге), бюджеттік қаражаттың бос қалдықтарын пайдалану – 11,9 млрд. теңге.

2008 жылғы 4-тоқсанда Үкіметтің ішкі борышы 820,2 млрд. теңгеге, яғни ағымдағы жылдың 3-тоқсанының қорытындысымен салыстырғанда 12,1%-ға ұлғайды және қысқа мерзімді және ұзақ мерзімді (жинақ) қазынашылық міндеттемелерді, сондай-ақ ұзақ мерзімді қазынашылық облигацияларды шығарумен қамтамасыз етілді.

Үкіметтің сыртқы борышы 2008 жылғы 4-тоқсанда 1502,6 млн. АҚШ долларынан үшінші тоқсанда 1618,1 млн. АҚШ долл. дейін, яғни 7,69%-ға ұлғайды.

3.1.3. Сыртқы сектор

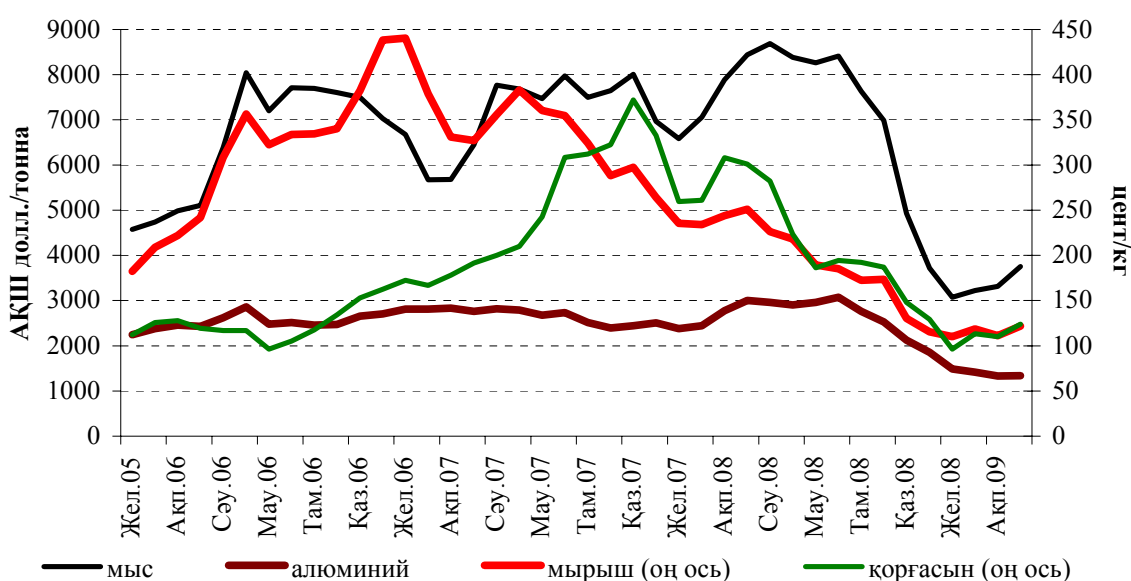
Әлемдік бағалар

2009 жылғы 1-тоқсанда әлемдік тауар нарықтарындағы жағдай әр бағыттағы үрдіспен сипатталады. Мұнайдың, бірқатар металдардың бағасының өсуі байқалды, бұл ретте бидайдың бағасының төмендеуі жалғасты.

Мәселен, 2009 жылғы қаңтар-наурызда мыстың әлемдік бағасы 22,1%-ға өсті және осы кезеңде орташа алғанда бір тонна үшін 3429 АҚШ долл., қорғасын – 28,7% және тиісінше бір килограмм үшін 116 цент, мырыш – 10,5% және тиісінше бір килограммы үшін 117 центті құрады. Бұл ретте 2009 жылғы 1-тоқсанда алюминийдің бағасы 10,3%-ға төмендеді және орташа алғанда бір тонна үшін 1360 АҚШ долл. құрады (12-график).

12-график

Металдың әлемдік бағасының динамикасы

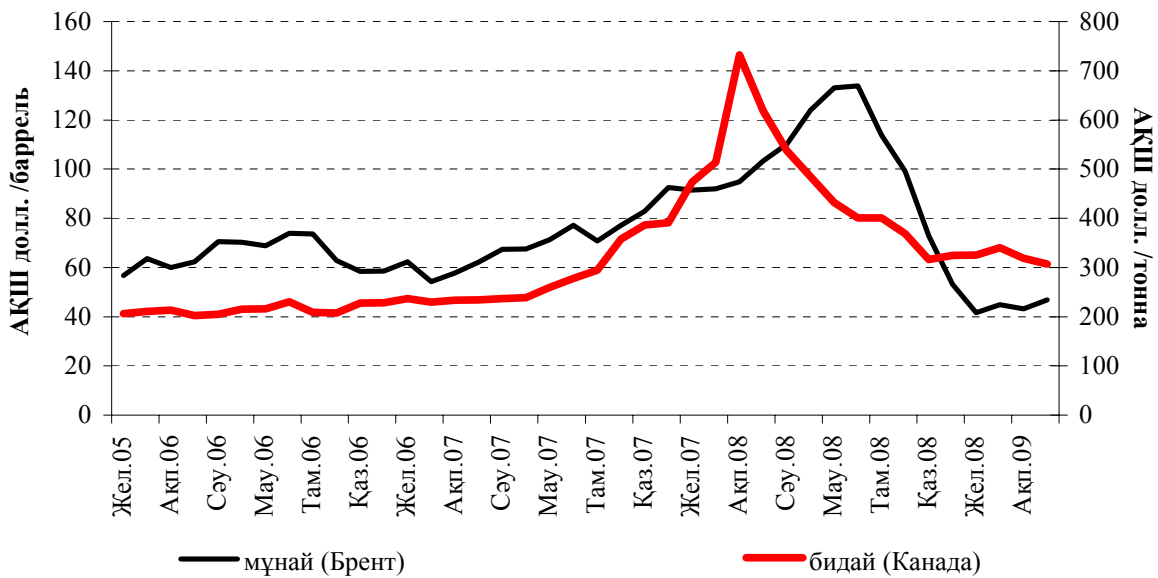
Дерек көзі: Дүниежүзілік Банк

2009 жылғы қаңтар-наурызда бидайдың әлемдік бағасы төмендеді: орташа алғанда осы кезеңде оның деңгейі бір тонна үшін 321,9 АҚШ долл. құрады. Тұтастай алғанда, 2009 жылғы 1-тоқсанда бидайдың (Канада) әлемдік бағасы 5,6%-ға төмендеді (**Ошибка! Источник ссылки не найден.**-график).

2009 жылғы қаңтар-наурызда әлемдік нарықта мұнай бағасы құбылмалы болып қалды: осы кезеңде бір баррель үшін 39,1-52,3 АҚШ долл. шегінде ауытқыды. 2009 жылғы 1-тоқсанда Brent сортты мұнайдың бағасы Дүниежүзілік Банктің деректері бойынша 12,7%-ға өсті және 2009 жылғы наурызда бір баррель үшін 46,8 АҚШ долл. деңгейінде қалыптасты (13-график).

13-график

Мұнайдың (Брент), бидайдың (Канада) әлемдік бағасының динамикасы

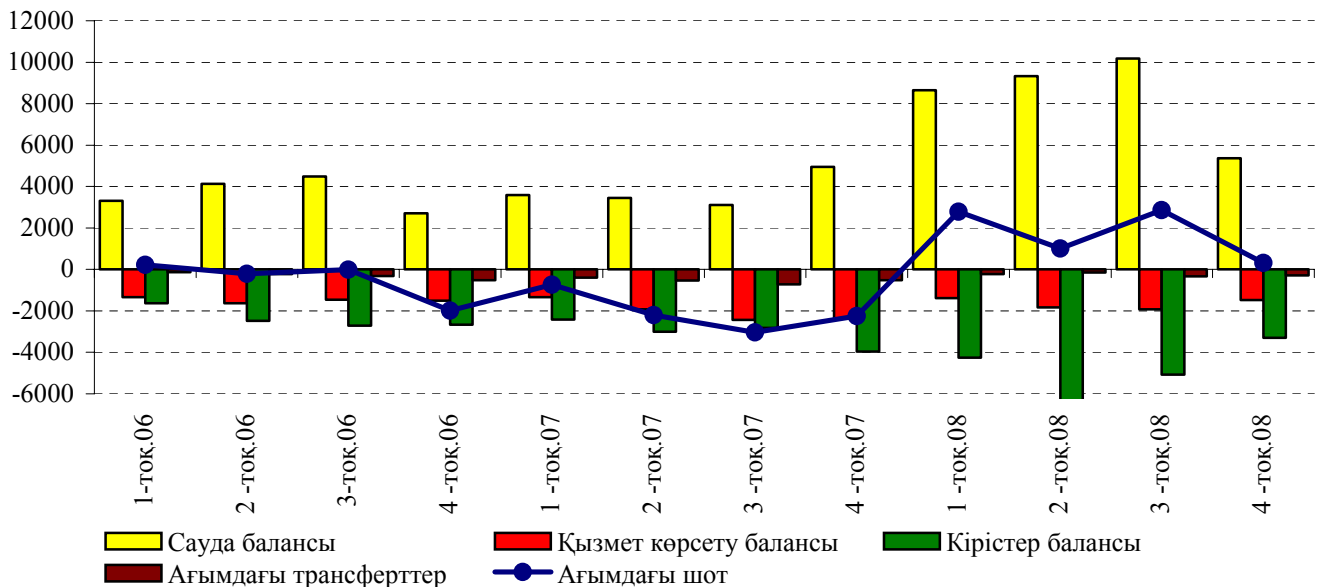
Дерек көзі: Дүниежүзілік Банк

– Төлем балансы

2008 жылғы 4-тоқсанның қорытындысы бойынша төлем балансының ағымдағы шоты 315,3 млн. АҚШ долл. оң сальдомен қалыптасты (14-график).

14-график

Ағымдағы операциялар шотының балансы, млн. АҚШ долл.

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі

Тауарлар экспортынан түсімдер 2008 жылғы 4-тоқсанда 2007 жылғы 4-тоқсанмен салыстырғанда 8,0%-ға, бұл ретте тауар импортына арналған шығыстар 7,8%-ға өсті. Осылайша, сауда балансының оң сальдосы 423млн. АҚШ долларына ұлғайып, ағымдағы операциялар шоттарының басқа құрамдас бөліктері бойынша

ресурстардың нетто-әкетілуінің орнын толтырып, 5,4 млрд. АҚШ долл. деңгейінде қалыптасты. Қызмет көрсету балансының дефициті 2007 жылғы 4-тоқсанмен салыстырғанда 38% төмендеді және 1,5 млрд. АҚШ долл. құрады, кірістер балансының дефициті 23,2%-ға 3,3 млрд. АҚШ долл. дейін азайды. Ағымдағы трансферттер бойынша резидент еместерге төлемдер 2007 жылғы 4-тоқсанмен салыстырғанда екі есе қысқарып, 285,5 млн. АҚШ долл. құрады.

Қаржы шотының операциялары бойынша ресурстардың нетто-әкетілуі 2008 жылғы 4-тоқсанда 1,9 млрд. АҚШ долл. құрады (2007 жылғы 4-тоқсанда – таза түсім 53,6 млрд. АҚШ долл.). Резиденттердің шетелдік активтері небәрі 0,9 млрд. АҚШ долл. өсті, бұл 2007 жылғы тиісті кезеңнің көрсеткішінен 6,2 есе аз. Резиденттердің сыртқы міндеттемелері 2,7 млрд. АҚШ долл. өсті (2007 жылғы 4-тоқсандағымен салыстырғанда 2 есе аз).

Нәтижесінде төлем балансы операциялары бойынша теріс сальдо 2008 жылғы 4-тоқсанда 2,2 млрд. АҚШ долл. құрады (2007 жылғы 4-тоқсанда дефицит 1,6 млрд. АҚШ долл.).

– - Сауда талаптары және нақты тиімді айырбас бағамы

2008 жылғы 4-тоқсанда сауда талаптарының жиынтық индексі 2007 жылғы 4-тоқсандағы тиісті көрсеткіштен 17% төмен болды. Бұл ретте еуро аймағы елдерімен сауда талаптары 23% -ға, ал Ресеймен – 12% нашарлады (1-кесте).

1-кесте

Баға индекстерінің және сауда талаптарының өзгеруі (өткен жылғы тиісті кезеңге, %-бен)

	1 тоқ. 07	2 тоқ. 07	3 тоқ. 07	4 тоқ. 07	1 тоқ. 08	2 тоқ. 08	3 тоқ. 08	1 тоқ. 08
Экспорттық бағалар	6	8	8	32	56	61	62	8
Импорттық бағалар	19	18	12	18	28	45	57	30
Сауда талаптары	-10	-8	-4	12	20	12	3	-17
оның ішінде:								
Еуро аймағы елдері								
Экспорттық бағалар	5	2	-1	32	54	62	64	0
Импорттық бағалар	28	22	2	10	16	29	52	27
Сауда талаптары	-18	-17	-3	19	28	28	9	-23
Ресей:								
Экспорттық бағалар	0	19	17	28	30	38	35	9
Импорттық бағалар	15	14	17	17	43	49	48	23
Сауда талаптары	-13	4	0	9	-9	-8	-9	-12

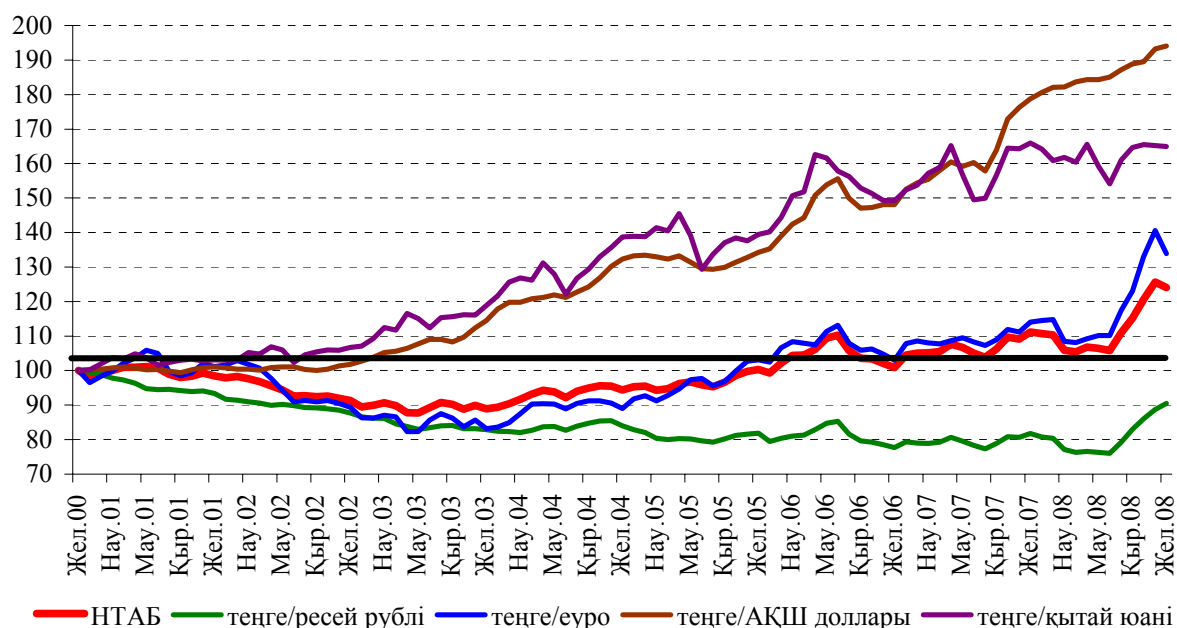
Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі

2008 жылғы 4-тоқсанның қорытындысы бойынша өткен кезеңмен салыстырғанда теңгенің нақты тиімді айырбастау бағамының индексі 11,6%-ға нығайды. Бұл ретте теңге ТМД елдерінің валюталар қоржынына қатысты 12,3%-ға, қалған елдердің валюталар қоржынына қатысты – 11,4%-ға нығайды.

2008 жылғы 4-тоқсанда теңге өткен кезеңмен салыстырғанда нақты көрсетуде АҚШ долларына қатысты 2,8%-ға, еуроға – 16,0%-ға және ресей рубліне қатысты 11,3%-ға нығайды (15-график).

15-график

Теңгенің нақты айырбас бағамдарының индекстері (2000 жылғы желтоқсан = 100%)

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі

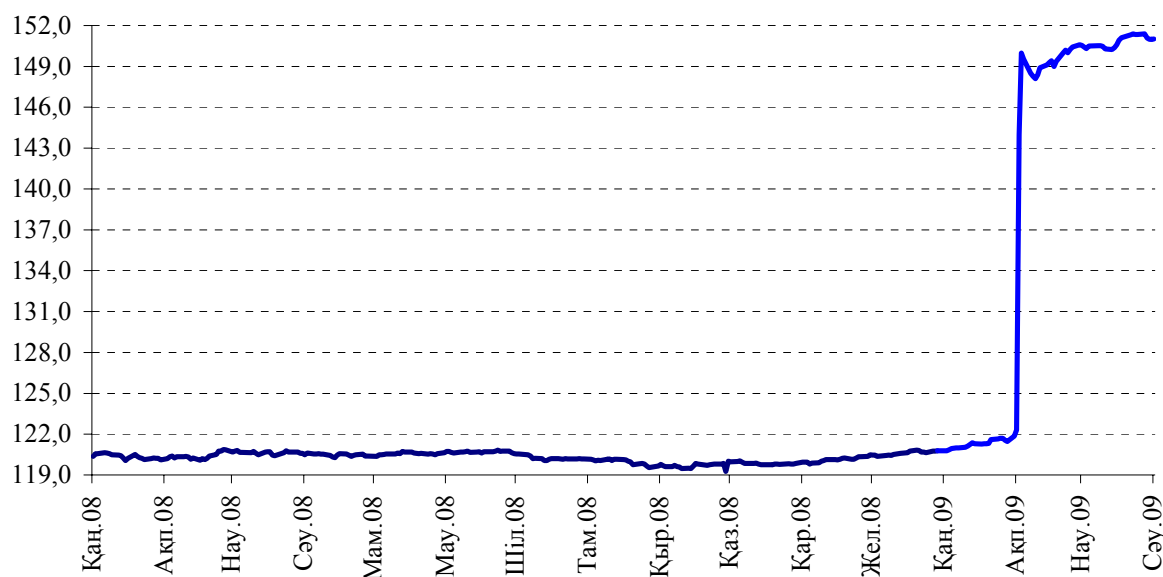
Қазақстанның сыртқы сауда құрылымында тауар айналымы динамикасы әлемдік сауда нарықтары конъюнктурасына негізделетін шикізат тауарларының басым болуы, айтарлықтай дәрежеде теңгенің нығаюының сауда операциялары нәтижелеріне теріс ықпалының әлуетін шектейді. Республиканың сауда айналымында валюта бағамының салыстырмалы түрде өзгеруіне неғұрлым сезімтал тұтыну тауарлары аз ғана үлеске ие (есепті кезеңнің қорытындысы бойынша импорттың 27%-ы). Сонымен бірге ірі жеткізушісі Ресей Федерациясы болып табылатын тұтыну импорты ресей рублінің теңгеге қатысты арзандау үрдісін күшейту есебінен өсу үшін қосымша айтарлықтай ынталандыру ала алады.

– Теңгенің номиналдық айырбастау бағамы

2009 жылғы 4 ақпанда Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі теңгенің күнсыздануын жүргізді. Айырбастау бағамының жаңа дәлізі: $\pm 3\%$ немесе ± 5 теңге ауытқумен бір АҚШ доллары үшін 150 теңге болды. Биржалық сауда-саттық нәтижесінде теңгенің бағамы 4 ақпанда бір АҚШ доллары үшін 122,32 теңгеден 143,98 теңгеге дейін өзгерді. Одан кейінгі апталарда бағамның ауытқуы нығаю жағынан, сол сияқты әлсіреу жағынан ауысып отырды.

Теңгенің орташа алынған биржалық айырбастау бағамы 2009 жылғы 1-тоқсанда бір доллар үшін 139,13 теңгені құрады. Кезең соңындағы биржалық бағам 151,08 теңге құрады. Жыл басынан номанальды көрсетуде теңге АҚШ долларына қатысты 25,8%-ға әлсіреді (16-график).

16-график

Теңгенің АҚШ долларына шаққандағы номиналдық айырбас бағамының динамикасы

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі

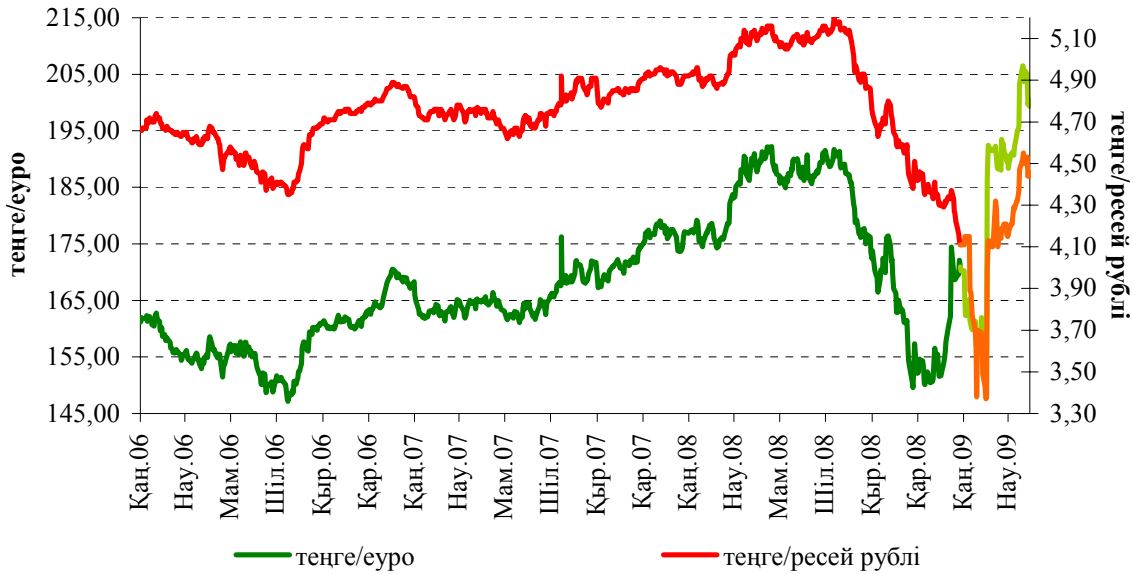
Қаңтарда, ақпанда, наурызда теңгенің бағамы – АҚШ долларына қатысы бойынша тиісінше 0,6%, 23,8% және 0,6%-ға әлсіреді.

Ішкі валюта нарығының биржалық бөлігінде еуромен және ресей рублімен мәмілелердің көлемі аз ғана күйінде қалатындықтан, теңгенің осы валюталарға қатысты бағамы АҚШ долларына қатысты кросс-бағам негізінде есептеледі. Тиісінше, теңгенің еуроға және ресей рубліне қатысты бағамының динамикасы теңгенің АҚШ долларына қатысты бағамының динамикасымен, халықаралық қаржы нарығында бірыңғай еуропалық валюта ережесімен және Ресей Орталық Банкінің ресей рублінің валюталар қоржынына қатысты айырбастау бағамы саясатымен айқындалды.

Тұтастай алғанда, 2009 жылғы 1-тоқсанда теңгенің еуроға және ресей рубліне ресми бағамы тиісінше 16,9% және 8,0%-ға әлсіреді (17-график).

17-график

Тенгенің еуроға және ресей рубліне шаққандағы ресми бағамының динамикасы

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі

3.2. Өндіріс

2008 жылғы 4-тоқсанда ЖІӨ өндірісінің көлемі ағымдағы бағамен 4 132,9 млрд. теңге болды. Ауыл шаруашылығында, құрылыста, қаржы қызметінде өндірістің төмендеуінің теріс әсерінен, өнеркәсіпте, саудада, көлікте өсу қарқынының баяулауынан және оның жылжымайтын мүлік пен байланыста өсу әсерінен ЖІӨ-нің нақты өсуі 2007 жылғы 4-тоқсанмен салыстырғанда бағалау бойынша 1% өсті (18-график).

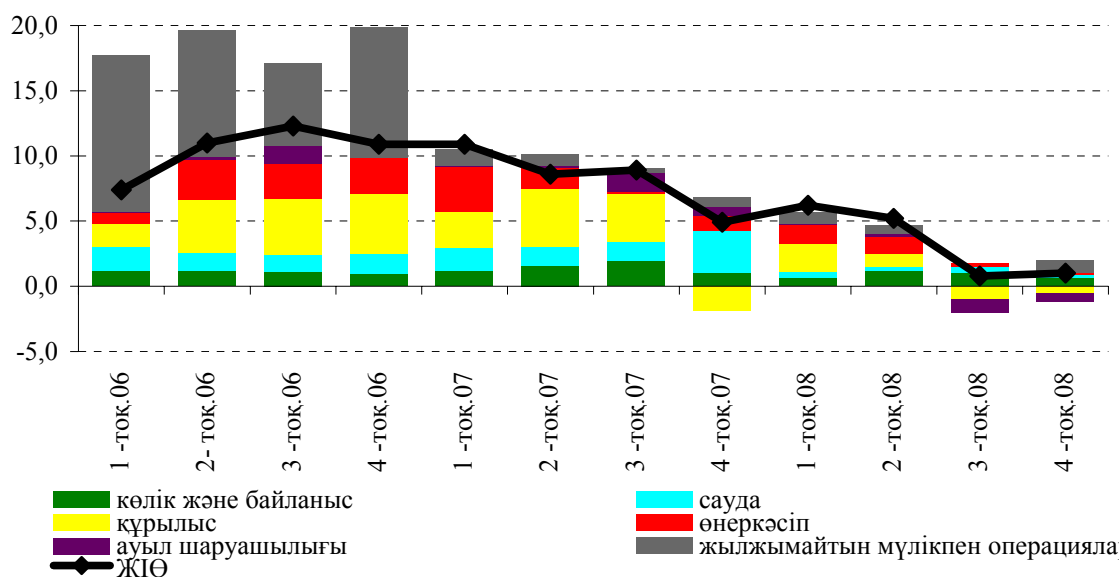
Есепті кезеңде нақты бағадағы ауыл шаруашылығының нақты көлемінің индексі 2007 жылғы 4-тоқсанмен салыстырғанда 8,8%-ға, құрылыста - 4,3%-ға, қаржы қызметінде - 4,1%-ға төмендеді, ол ЖІӨ-н қалыптастыруға теріс әсер етті.

Өнеркәсіпте, саудада, көлікте өсу қарқыны айтарлықтай бәсеңдеді, олардың индексі тиісінше 100,3%-ға, 101,2%-ға, 108,6%-ға дейін төмендеді.

Сонымен қатар байланыс қызметін көрсетуде және жылжымайтын мүлікпен операциялар бойынша өсу қарқынының ұлғаюы байқалды, олардың индекстері тиісінше 103,2% және 109,7% құрады.

18-график

Нақты ЖІӨ-нің өсуіне экономиканың негізгі саларының үлесі (өткен жылғы тиісті кезеңге %-бен)

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Статистика агенттігінің деректері, Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкінің есептеуі

3.3. Еңбек нарығы

3.3.1. Жұмыспен қамту және жұмыссыздық

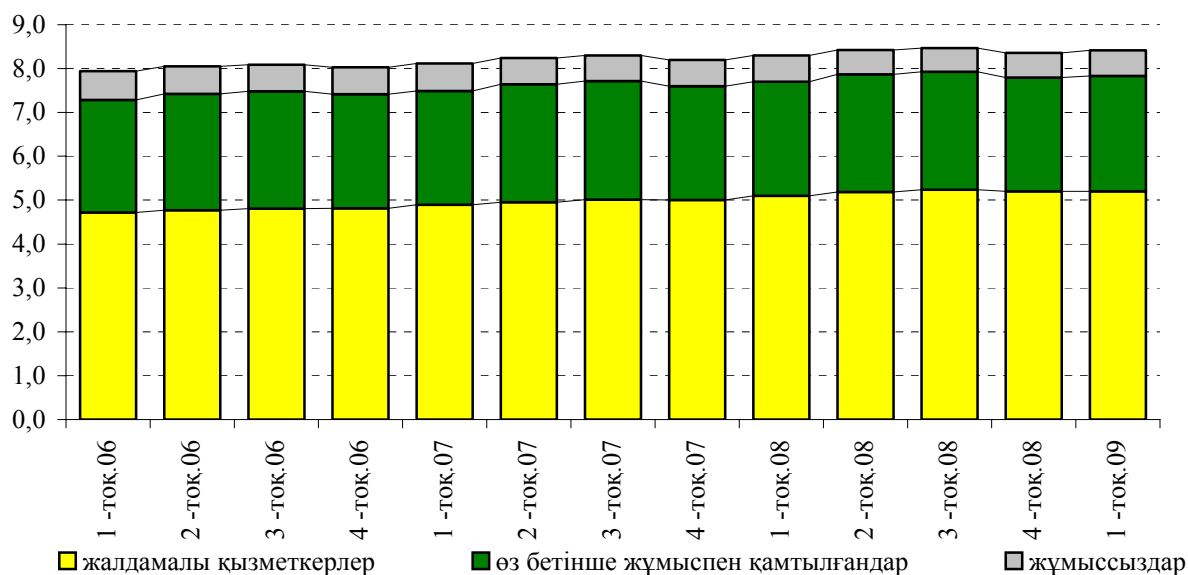
2009 жылғы 1-тоқсанда экономикада жұмыспен қамтылғандар саны шамалы төмендеді. Олардың саны 7,8 млн. адамды құрады, бұл өткен тоқсандағыға қарағанда 0,4%-ға аз. Жалдамалы қызметкерлердің саны 5,2 млн. адам болып, 0,6%-ға төмендеді, ал өздігінен жұмыспен қамтылғандар іс жүзінде өзгермей 2,6 млн. адам болды.

Мемлекеттік және мемлекеттік емес ұйымдардағы жалдамалы қызметкерлердің құрылымында 4,2 млн. адам (жалдау бойынша барлық жұмыс істейтіндердің 81,2%), жеке тұлғаларда – 0,7 млн. адам (12,8%), шаруа (фермер) қожалықтарында – 0,3 млн. адам (6%) жұмыс істеді.

2009 жылғы 1-тоқсанда жұмыссыздар саны өткен кезеңмен салыстырғанда 4,2%-ға ұлғайып және 2008 жылғы 1-тоқсанға қатысты 1,6% көбейіп, 582,8 мың адамды құрады (19-график).

19-график

Экономикалық белсенді халықтың құрылымы

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Статистика агенттігінің деректері

2009 жылғы 1-тоқсанда жұмыссыздық деңгейі 6,6%-дан 6,9%-ға дейін өсті (20-график).

20-график

Нақты жұмыссыздық деңгейі, %

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Статистика агенттігінің деректері

3.3.2. Жалақы және өнімділік

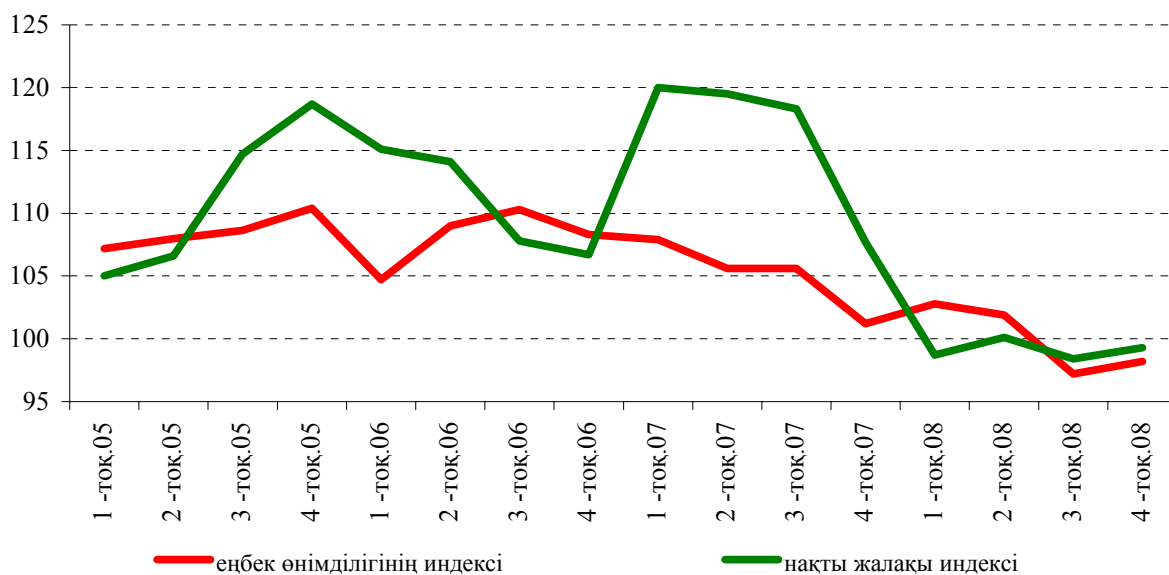
2008 жылғы 4-тоқсанда 2008 жыл бойы байқалған номиналдық жалақының өсуі жалғасты, алайда қарқындау динамикасы біршама төмендеді. Осыған қарамастан 2007 жылғы тиісті кезеңнің көрсеткішімен салыстырғанда орташа айлық жалақы 10,7%-ға өсті (2007 жылғы 3-тоқсанда - 17,5%-ға өсті).

Халықтың сатып алу қабілетіне тікелей әсер ететін тұтыну бағаларының өсуі қарқынының жылдың соңында баяулауы инфляциялық қысымды біршама бәсеңдетті, бұл жалақының нақты көрсетуде тек 0,7%-ға азаюына әкелді (2007 жылдың осы тиісті тоқсанында), осыдан бір тоқсан бұрын төмендеу 1,6%-ды құрады.

Экономикадағы жұмыспен қамтудың шамалы қысқаруы аясында ЖІӨ өсу қарқынының неғұрлым қарқындап бәсеңдеуі Ұлттық Банктің бағалауы бойынша 2008 жылғы 4-тоқсанда еңбек өнімділігінің 1,8%-ға төмендеуіне әкеліп соқтырды (21-график).

21-график

**Еңбек өнімділігінің және нақты жалақының динамикасы
(өткен жылғы тиісті айға %-бен)**

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Статистика агенттігі

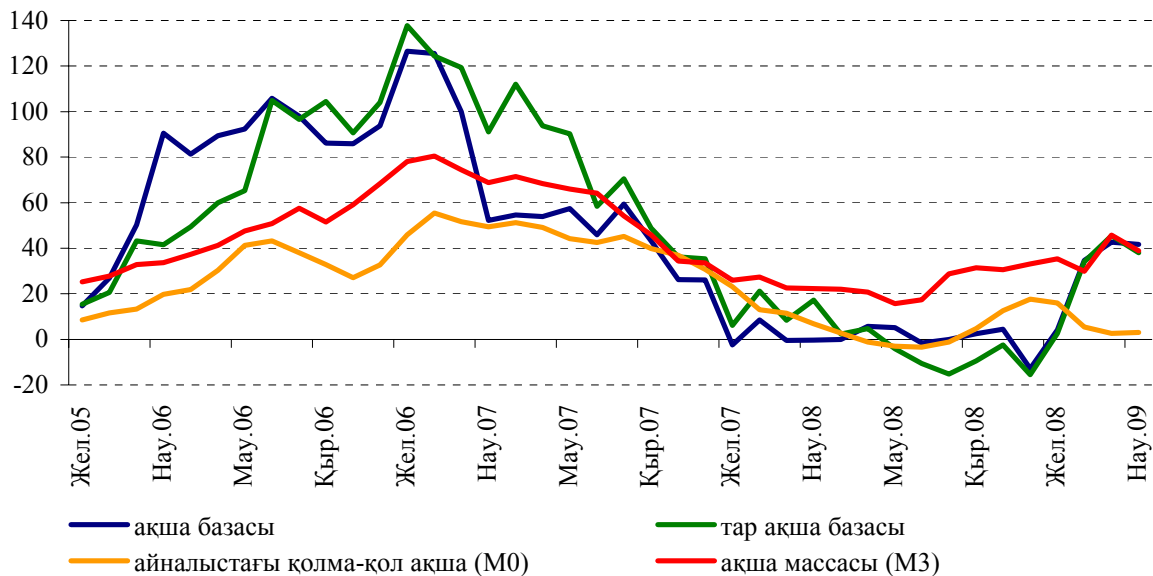
4. Ақша ұсынысы

4.1. Ақша агрегаттары

Соңғы жылдар ішінде ақша агрегаттарының динамикасында, әдетте әр жылдың басында олардың өсу қарқынының маусымдылық бәсеңдеуі байқалады. Алайды 2009 жылғы 1-тоқсанда жағдай өзгеше болды. Мәселен, есепті кезеңде 2008 жылғы 4-тоқсанмен салыстырғанда ақша базасының айтарлықтай кеңеюі болды. Жылдық көрсетумен қалыпты өсу тек айналыстағы қолма-қол ақша бойынша байқалды, ал ақша базасы және ақша массасы анағұрлым жоғары қарқынмен өсті (22 - график).

22-график

Ақша агрегаттарының динамикасы
(өткен жылғы тиісті айға %-бен)

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі

4.1.1. Ақша базасы

Ақша базасы 2009 жылғы наурыздың аяғында 2236,8 млрд. теңгені құрады. 2009 жылғы 1-тоқсанда ақша базасының кеңеюі 46,7%-ды құрады. Ұлттық Банктің банктерге талаптарының өсуі салдарынан Ұлттық Банктің таза сыртқы активтерінің өсуі ақша базасы кеңеюінің негізгі себебі болды. Оған қоса, «Самұрық-Қазына» ҰӘҚ-ның және «Қазагро» ҰХ-нің Ұлттық Банктегі ағымдағы шотына Ұлттық қордан 600 млрд. теңге мөлшерінде қаражат түсті.

Тар ақша базасы, яғни екінші деңгейдегі банктердің Ұлттық Банктегі мерзімді депозиттерін ескермегендегі ақша базасы 2009 жылғы 1-тоқсанда 38,2%-ға 2062,6 млрд. теңгеге дейін кеңейді.

2009 жылғы наурызда 2008 жылғы наурызбен салыстырғанда ақша базасы 41,7%-ға кеңейді. Бұл кеңею жоғарыда көрсетілгендей Ұлттық Банктің халықаралық резервтерінің төмендеуіне қарамастан Ұлттық Банктің таза сыртқы активтерінің өсуі есебінен қамтамасыз етілді.

2009 жылғы 1-тоқсанда 2008 жылғы 1-тоқсанмен салыстырғанда Ұлттық Банктің таза халықаралық резервтері 2,2% -ға 18,8 млрд. АҚШ долл. дейін төмендеді.

Таза валюта қорлары (ЕАВ) 2009 жылғы наурызда 2008 жылдың наурызымен салыстырғанда Ұлттық қордың шетел валютасындағы активтерін Ұлттық Банктің валюталық активтеріне қайта айырбастаумен және Үкіметтің Ұлттық Банктегі шоттарына валютаның түсуімен бейтараптандылмаған ішкі валюта нарығында валюта сату және Үкіметтің сыртқы борышына қызмет көрсету бойынша операциялар нәтижесінде 3,0%-ға қысқарды. Оған қоса, екінші деңгейдегі банктердің Ұлттық Банктегі шетел валютасындағы корреспонденттік шоттарындағы қалдықтар азайды. Алтындағы активтер жүргізілген операциялардың нәтижесінде әлемдік нарықта оның бағасының 1,5%-ға ұлғаюына қарамастан 5,2%-ға өсті.

Ұлттық Банктің таза ішкі активтері қаржы ұйымдарына талаптардың өсуі және банктер алдындағы, негізінен, қысқа мерзімді ноталар бойынша міндеттемелердің қысқаруы есебінен ұлғайды (қараңыз, 5. Ақша-кредит саясатының құралдары және операциялары).

2009 жылғы наурызда тар ақша базасы 2008 жылдың наурызымен салыстырғанда 38,0%-ға кеңейді (2-кесте).

2-кесте

**Ұлттық Банк активтерінің және пассивтерінің өзгеру динамикасы
(өткен жылғы тиісті кезеңге %)**

	2-тоқ. 08	3 -тоқ. 08	4 -тоқ. 08	1-тоқ. 09
Таза халықаралық резервтер	-5,5	19,1	12,6	-2,2
Таза ішкі активтер	40,9	-51,7	38,2	108,2
Үкіметке таза талаптар	57,5	63,3	133,5	-45,6
Қаржы ұйымдарына талаптар	66,5	-172,5	53,7	203,8
Қалған экономикаға талаптар	16,7	3,0	1,6	4,1
Басқа таза ішкі активтер	-579,8	-26,5	7,1	-99,1
Ақша базасы	5,2	2,4	4,2	41,7
Тар ақша базасы	-4,1	-9,5	2,6	38,0

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі

4.1.2. Ақша массасы

2009 жылғы 1-тоқсанда ақша массасы 6,7%-ға 6688,4 млрд. теңгеге дейін ұлғайды. Банк жүйесінің таза сыртқы активтері 56,6%-ға, ішкі активтері 5,1%-ға өсті.

2009 жылғы наурызда 2008 жылғы наурызбен салыстырғанда ақша массасының ұлғаюы банк жүйесінің таза сыртқы активтерінің айтарлықтай өсуі нәтижесінде 38,9%-ды құрады.

Банк жүйесінің таза сыртқы активтері құрылымында 2009 жылғы наурызда 2008 жылғы наурызбен салыстырғанда Ұлттық Банктің таза халықаралық резервтері 2,2%-ға төмендеді, банктердің таза сыртқы активтері 50,7%-ға өсті. Банктердің таза сыртқы активтерінің өсуі 2009 жылғы ақпанда жүргізілген теңгенің құнсыздануы нәтижесінде олардың көлемін ішінара қайта бағалаумен байланысты болды. Оған қоса, банктердің резидент еместер алдындағы міндеттемелері төмендеді.

3-кесте

**Ақша массасы өзгерістерінің динамикасы
(өткен жылғы тиісті кезеңге %)**

	2 -тоқ. 08	3 -тоқ. 08	4-тоқ. 08	1-тоқ. 09
Таза сыртқы активтер	167,3	212,6	242,0	599,2
Ішкі активтер	14,0	0,2	1,9	10,6
Үкіметке талаптар	689,5	2563,3	159,4	-117,3
Экономикаға талаптар	11,7	5,9	7,1	18,2
Басқа да таза ішкі активтер	-13,8	-26,8	-24,9	-49,3
Ақша массасы	15,7	31,4	35,4	38,9
Айналыстағы қолма-қол ақша	-3,0	4,7	16,0	3,1
Резиденттердің депозиттері	19,7	37,0	39,1	45,0

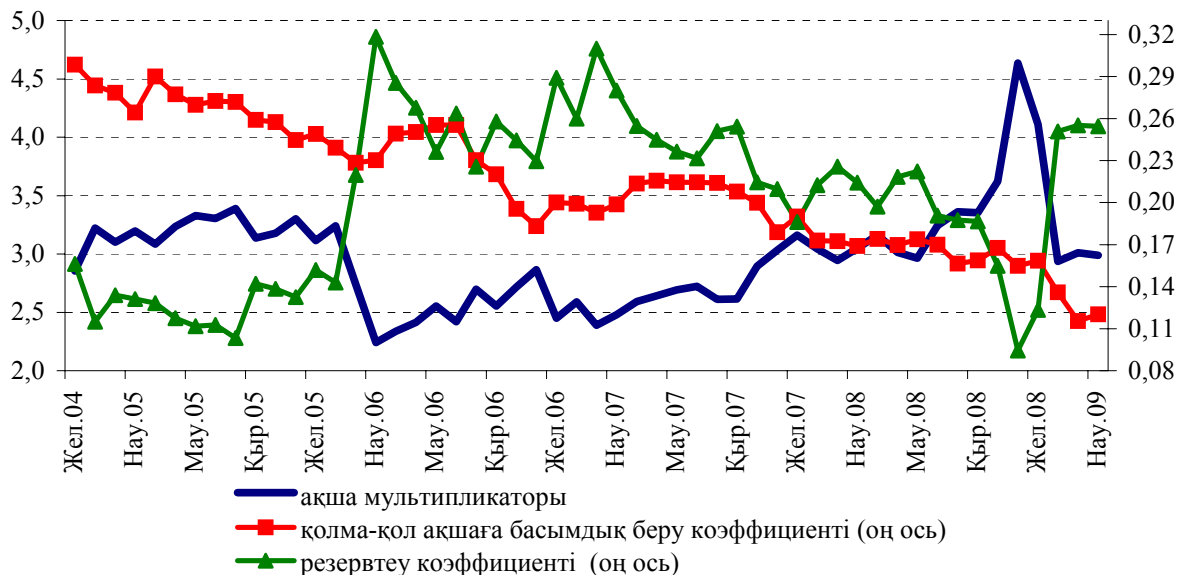
Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі.

Ақша массасының негізгі құрамдас бөліктерінің динамикасын талдау резиденттердің банк жүйесіндегі депозиттерінің өсу қарқынының айналыстағы қолма-қол ақшаның өсу қарқынымен салыстырғанда басым болғаны белгіленгенін куәландырады. Нәтижесінде ақша массасы құрылымындағы резиденттер депозиттерінің үлесі 2008 жылғы наурыздағы 85,5%-дан 2009 жылғы наурыздың қорытындысы бойынша 89,3%-ға дейін ұлғайды.

Ақша мультипликаторы ақша массасының өсу қарқынымен салыстырғанда ақша базасының кеңеюінің қарқынды өсуі нәтижесінде 2008 жылғы наурыздағы 3,05-дан 2009 жылғы наурызда 2,99 дейін төмендейді (23-график).

23-график

Ақша мультипликаторының және оның құрамдас бөліктерінің динамикасы

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі

– Айналыстағы қолма-қол ақша

2009 жылғы 1-тоқсанда айналыстағы қолма-қол ақша көлемі 16,3%-ға төмендеп, 717,9 млрд. теңге болды. Төмендеудің негізгі себебі айырбастау пункттерінің шетел валютасын нетто-сатуының өсуі болды. Бұл ретте жалақы бойынша нетто-беру айналыстағы қолма-қол ақша көлемінің төмендеуін ішінара бейтараптандырды.

2009 жылғы наурызда айналыстағы қолма-қол ақша 2008 жылғы наурыздағымен салыстырғанда 3,1%-ға ұлғайды. Бұл қолма-қол ақшаның өсуін қамтамасыз ететін факторлардың ықпалы (жалақының және зейнетақының өсуі), олардың азаюына себепші болатын факторлардың ықпалынан (айырбастау пункттерінің қолма-қол шетел валютасын сату көлемінің ұлғаюы, депозиттердегі қалдықтардың өсуі, тауарларды, жұмыстарды және қызмет көрсетулерді сатудан түсімдер және басқалар) басым болғандығын көрсетеді.

- Резиденттердің депозиттері

2009 жылғы наурыздың аяғында резиденттердің депозиттері 5970,6 млрд. теңгеге жетті, 2009 жылғы 1-тоқсанда олар 10,4%-ға өсті. Заңды тұлғалардың депозиттері 11,4%-ға өсті, жеке тұлғалардың 7,8%-ға ұлғайды.

Резиденттердің депозиттік ұйымдардағы депозиттерінің жалпы көлемі 2009 жылы наурызда өткен жылдың тиісті айымен салыстырғанда 45,0%-ға өсті. Бұл ретте жеке тұлғалардың депозиттерімен салыстырғанда заңды тұлғалардың депозиттерінің қарқындап өсуі байқалды (4-кесте).

4-кесте

**Резиденттер депозиттерінің өзгеру динамикасы
(өткен жылғы тиісті кезеңге %)**

	2 -тоқ. 08	3 -тоқ. 08	4-тоқ. 08	1-тоқ. 09
Резиденттердің депозиттері	19,7	37,0	39,1	45,0
<i>Халықтың депозиттері</i>	<i>7,2</i>	<i>9,3</i>	<i>2,8</i>	<i>7,3</i>
Аударылатын депозиттер	0,1	8,8	7,7	1,6
<i>ұлттық валютада</i>	<i>3,4</i>	<i>13,1</i>	<i>10,1</i>	<i>-1,2</i>
<i>шетел валютасында</i>	<i>-17,5</i>	<i>-13,3</i>	<i>-5,5</i>	<i>17,7</i>
Басқа депозиттер	8,2	9,3	2,2	7,9
<i>ұлттық валютада</i>	<i>-11,2</i>	<i>7,0</i>	<i>-6,9</i>	<i>-38,9</i>
<i>шетел валютасында</i>	<i>64,1</i>	<i>13,5</i>	<i>16,1</i>	<i>80,0</i>
Банктік емес заңды тұлғалардың депозиттері	27,0	53,7	60,2	66,1
Аударылатын депозиттер	22,2	32,4	48,2	110,6
<i>ұлттық валютада</i>	<i>9,9</i>	<i>30,2</i>	<i>43,0</i>	<i>90,7</i>
<i>шетел валютасында</i>	<i>122,2</i>	<i>41,1</i>	<i>71,9</i>	<i>189,4</i>
Басқа депозиттер	29,9	68,2	66,0	41,4
<i>ұлттық валютада</i>	<i>11,7</i>	<i>39,0</i>	<i>55,7</i>	<i>5,8</i>
<i>шетел валютасында</i>	<i>69,5</i>	<i>122,2</i>	<i>85,5</i>	<i>94,1</i>

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі

Жеке тұлғалардың депозиттері құрылымында шетел валютасындағы депозиттер айтарлықтай өсті. Бұл көп жағдайда шетел валютасындағы депозиттерге құнсызданудың әсерімен түсіндіріледі (алдымен халықтың құнсыздануды күтуі нәтижесінде, яғни теңгеден валютаға ағыны, ал кейін – құнсыздану салдарынан қайта бағалау). Мәселен, құнсыздануды ескермей жылдық көрсетумен 2009 жылғы 1-тоқсанның аяғында жеке тұлғалардың депозиттері 5,2%-ға (7,3%-ға өсу орнына) төмендеді, ал заңды тұлғалардың депозиттері 52,5%-ға (66,1% орнына) өсті.

Оған қоса, заңды тұлғалардың аударылатын депозиттерінің айтарлықтай өсуі байқалды, бұл банктердің қызметін қолдау үшін мемлекет тарапынан ақша қаражатының түсуімен түсіндіріледі.

2009 жылғы наурызда банктік емес заңды тұлғалардың теңгедегі мерзімдік депозиттері бойынша орташа алынған сыйақы ставкасы 5,5%-ды (2008 жылғы наурызда – 6,7%), ал жеке тұлғалардың депозиттері бойынша – 10,0%-ды құрады (11,%).

4.2. Қаржы нарығы

4.2.1. Экономикаға кредиттер

2009 жылғы 1-тоқсанда экономикаға кредиттер 9,1%-ға өсті және 8142,4 млрд. теңгеге жетті. Бұл ретте халыққа кредиттер 4,5%-ға өсті, заңды тұлғаларға – 11,3%-ға өсті.

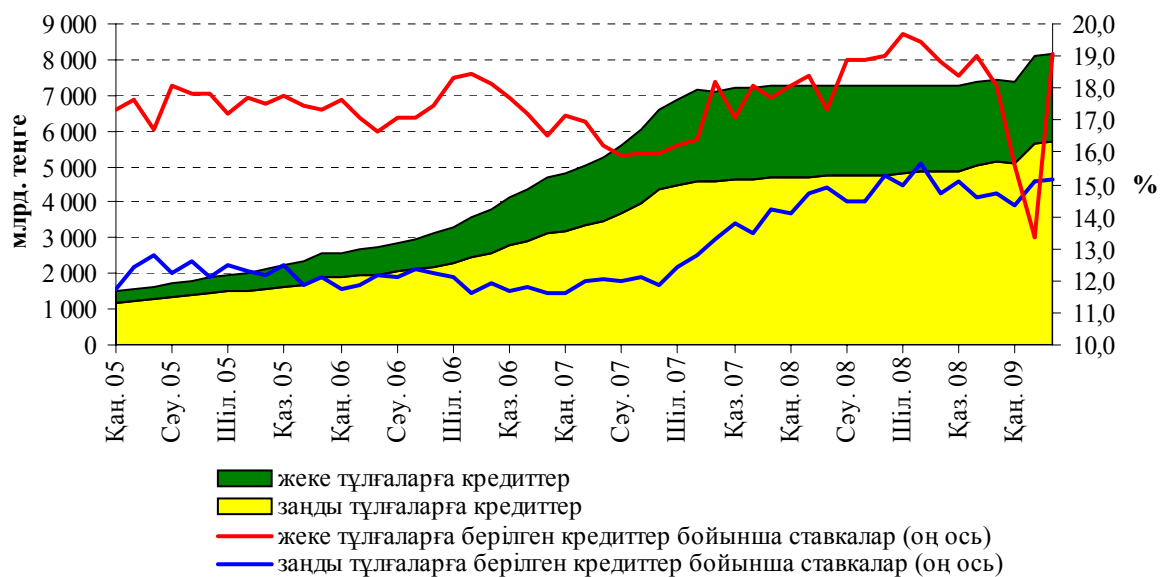
2009 жылғы наурызда экономикаға кредиттер 2008 жылдың наурызындағы жағдай бойынша олардың көлемінен 12,2%-ға, оның ішінде заңды тұлғаларға кредиттер – 20,6%-ға асып түсті, бұл ретте жеке тұлғаларға кредиттер 3,4%-ға азайды.

Заңды тұлғаларға кредиттер бойынша орташа алынған сыйақы ставкасы 2009 жылғы наурызда 2008 жылғы наурыздағымен салыстырғанда 14,9%-дан 15,2%-ға дейін көтерілді, бұл ретте ұлттық валютадағы ұзақ мерзімді кредиттер бойынша ставкалар ғана азайды, ал кредиттердің басқа түрлері бойынша ставкалар өсті.

Жеке тұлғаларға кредиттер бойынша ставкалар 2009 жылғы наурызда 2008 жылғы наурыздағымен салыстырғанда 17,3%-дан 19,0%-ға дейін көтерілді (24-график).

24-график

Экономикаға кредиттер және олар бойынша сыйақы ставкаларының динамикасы

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі

2009 жылғы наурызда кредиттер құрылымында негізгі өсу айналым құрал-жабдықтарын сатып алуға, жаңа құрылысқа және қайта жаңартуға, сондай-ақ басқа да мақсаттарға, негізінен, бұрын берілген кредиттерді қайта қаржыландыруға берілген кредиттер есебінен қамтамасыз етілді. Тұтыну мақсаттарына, сондай-ақ азаматтарға тұрғын үй салу мен сатып алуға берілген кредиттер айтарлықтай азайды.

– **Занды тұлғаларға кредиттер**

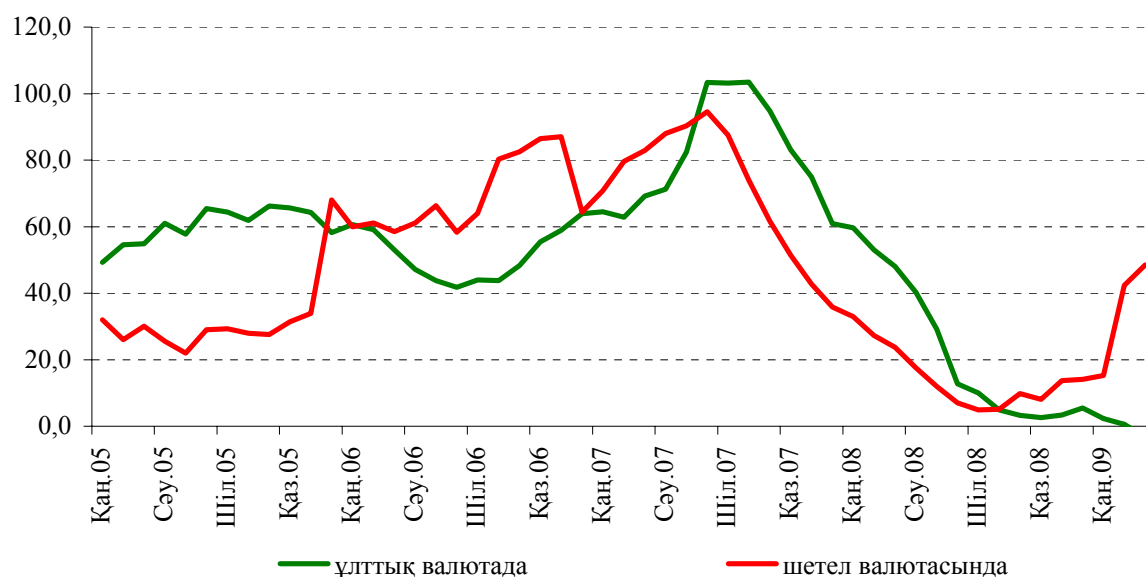
Занды тұлғаларға кредиттер көлемі 2009 жылғы наурызда 2008 жылғы наурызбен салыстырғанда 20,6%-ға өсті. Бұл ретте құнсыздануды ескермегенде өсу 7,5%-ды құрады.

2009 жылғы 1-тоқсанда шетел валютасындағы кредиттердің жылдық өсуі ұлттық валютадағы кредиттердің өсуінен асып түсті, бұған құнсыздану нәтижесіндегі қайта бағалау себепші болды (25-график).

2008 жылғы наурыздың аяғында занды тұлғаларға кредиттер көлеміндегі орта-және ұзақ мерзімді кредиттердің үлесі 73,6% болды (2008 жылғы наурызда – 72,5%).

25-график

Занды тұлғаларға берілген кредиттер динамикасы (өткен жылғы тиісті кезеңге %)

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі

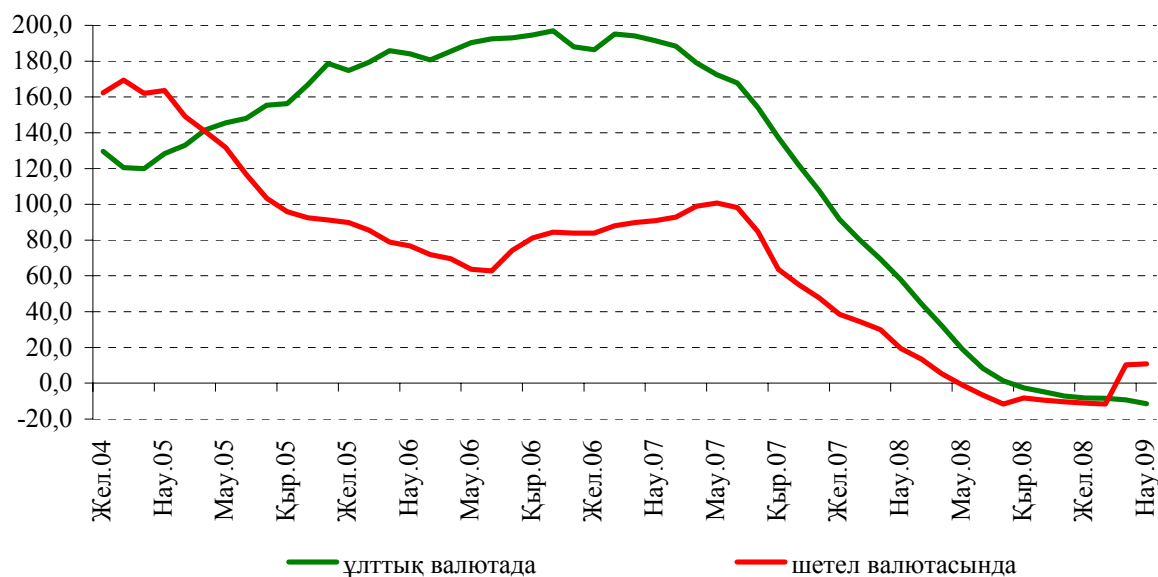
– **Халыққа кредиттер**

2009 жылғы наурызда 2008 жылғы наурызбен салыстырғанда жеке тұлғаларға кредиттердің көлемі 3,4%-ға төмендеді. Бұл ретте құнсыздануды ескермей төмендеу 11,1%-ды құрады.

Халыққа кредиттер динамикасында, төмендеудің неғұрлым жоғары қарқынын ұлттық валютадағы кредиттер көрсетті. 2009 жылғы наурызда 2008 жылғы наурызбен салыстырғанда халыққа ұлттық валютада берілген кредиттер 11,5%-ға төмендеді, бұл ретте шетел валютасындағы кредиттер 10,7%-ға көтерілді (құнсыздану нәтижесіндегі қайта бағалау) (26-график).

26-график

Халыққа берілген кредиттер динамикасы (өткен жылғы тиісті кезеңге, %-бен)

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі

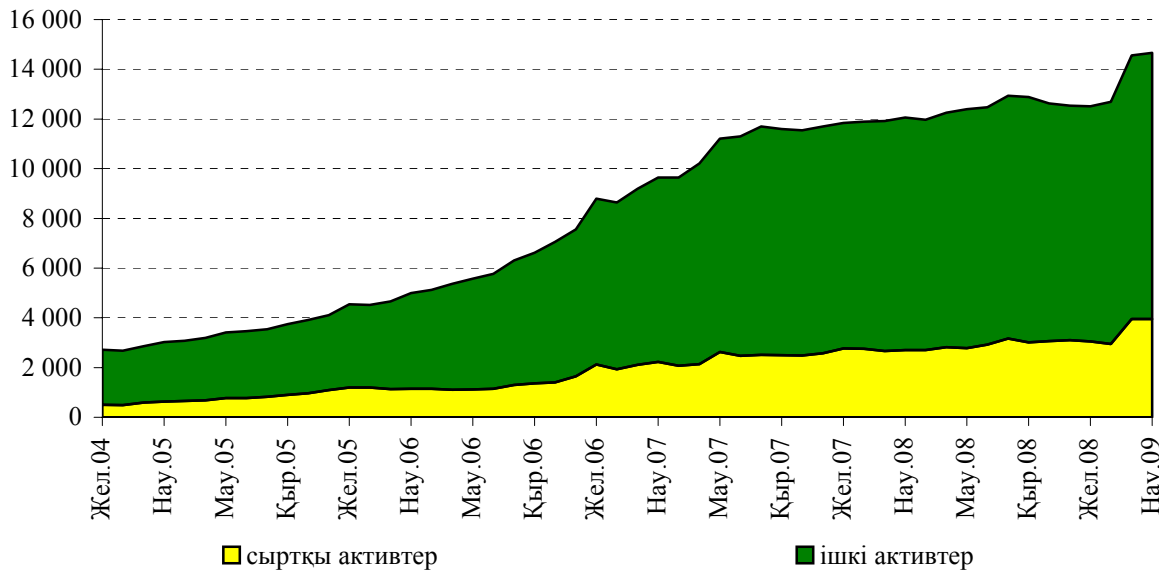
4.2.2. Банктердің активтері және міндеттемелері

– Активтер

2009 жылғы 1-тоқсанда банктер активтерінің монетарлық шолуға сәйкес есептелген мөлшері 17,3%-ға 14,7 трлн. теңгеге дейін ұлғайды. Банктердің активтері жылдық көрсетуде (2009 жылғы наурызда 2008 жылғы наурызбен салыстырғанда) 21,6%-ға өсті (27-график).

27-график

Банктер активтерінің динамикасы, млрд. теңге

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі

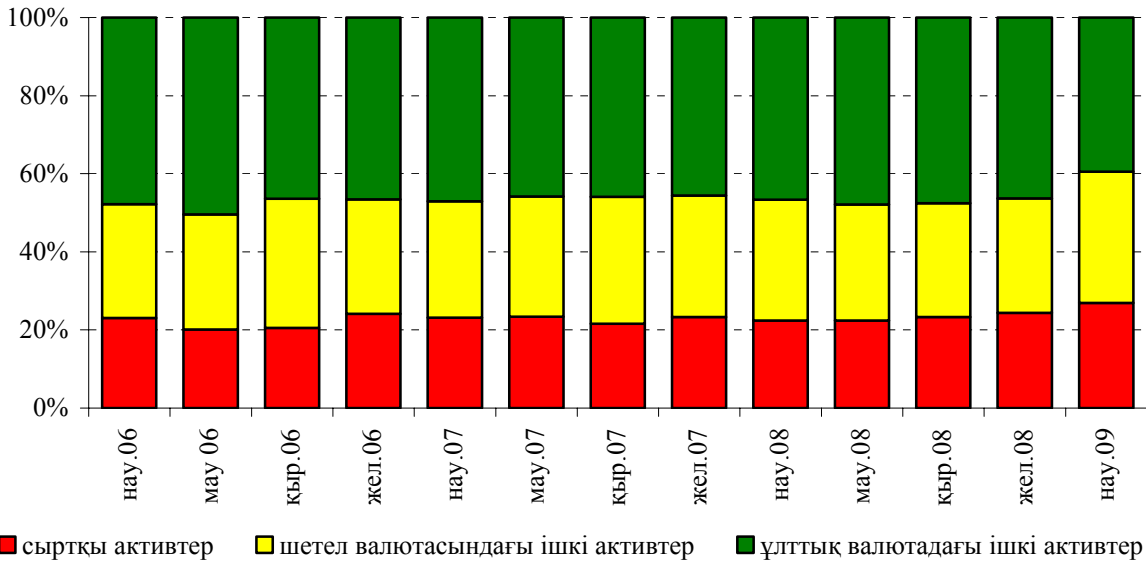
2009 жылғы наурыздың аяғында банктердің сыртқы активтері активтердің жалпы көлемінің 26,9% иеленді немесе 26,1 млрд. АҚШ долл. құрады. 2008 жылғы желтоқсанмен салыстырғанда олар 29,5%-ға, 2008 жылғы наурызбен салыстырғанда 45,9%-ға ұлғайды.

Сыртқы активтер құрылымындағы резидент еместерге берілген кредиттер 53,9% -ға, резидент еместерде орналастырылған депозиттер - 25,5%-ға, резидент еместердің бағалы қағаздары – 9,8%-ға жетті.

2009 жылғы наурызда ішкі активтердің үлесіне 73,1% немесе 10,7 трлн. теңге тиесілі болды, оның ішінде ұлттық валютадағы ішкі активтер 54,0% немесе 5,8 трлн. теңгені, шетел валютасымен – 46% немесе 4,9 трлн. теңгені құрады (28-график). 2009 жылғы қаңтар-наурызда ішкі активтер 13,3%-ға ұлғайды, оның ішінде ұлттық валютадағы активтер өзгерген жоқ, шетел валютасындағы активтер 34,4%-ға ұлғайды. Жылдық көрсетумен осы көрсеткіштердің өсуі тиісінше 14,6%, 2,9% және 32,2%-ға жетті.

28-график

Банктер активтерінің құрылымы, %

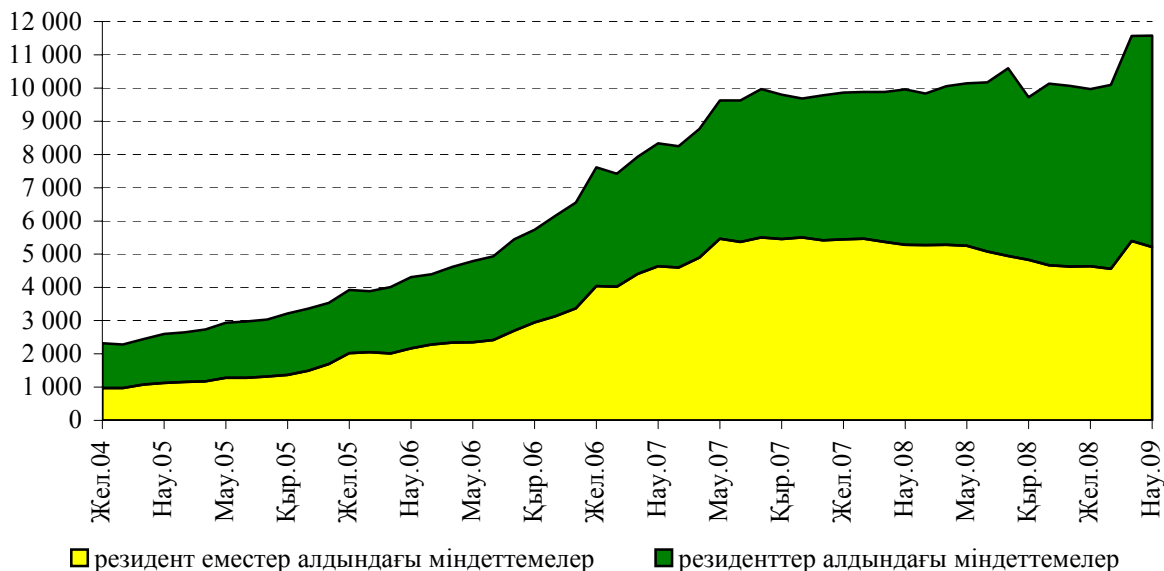
Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі

– Міндеттемелер

2009 жылғы 1-тоқсанда банктердің монетарлық шолуға сәйкес есептелген міндеттемелерінің жалпы сомасы 16,1%-ға ұлғайды және наурыздың аяғында 11,6 трлн. теңгені құрады. Банктердің міндеттемелері жылдық көрсетуде (2009 жылғы наурызда 2008 жылғы наурызбен салыстырғанда) 16,3%-ға өсті (29-график).

29-график

Банктер міндеттемелерінің динамикасы, млрд. теңге

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі

Банктердің резидент еместер алдындағы міндеттемелері 2009 жылғы наурызда 2008 жылғы желтоқсандағымен салыстырғанда 12,5%-ға, 5,2 трлн. теңгеге дейін, ал

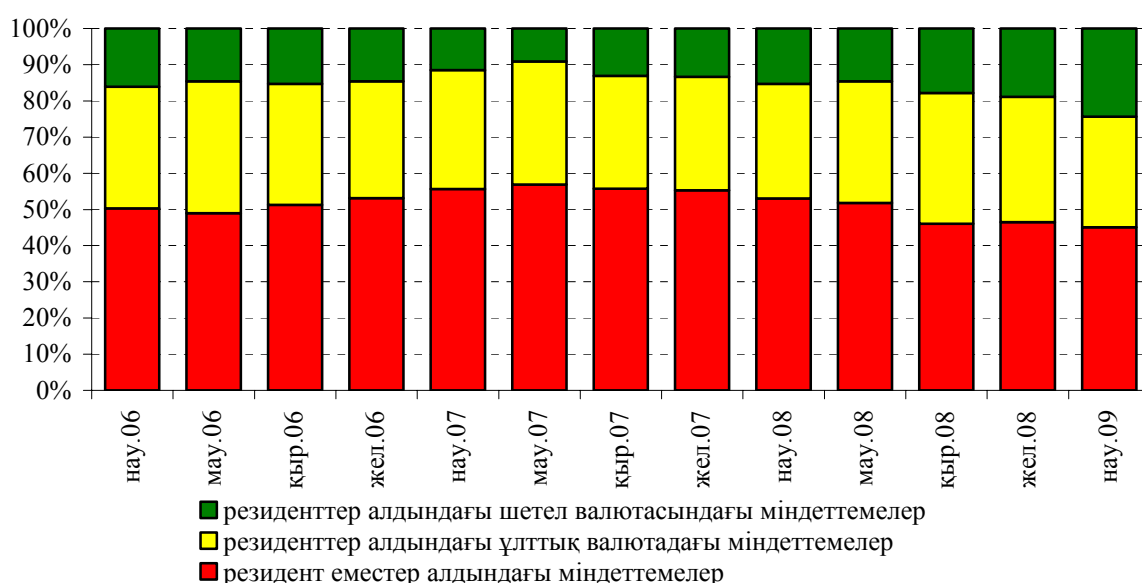
2008 жылғы наурыздағымен салыстырғанда 1,2%-ға қысқарды. 2009 жылғы наурыздың аяғында олар банктердің міндеттемелері көлемінің 45,9% иеленді.

Банктердің резидент еместер алдындағы міндеттемелерінің құрылымында резидент еместерден алынған кредиттер 87,4%-ға, резидент еместердің депозиттері бойынша міндеттемелер – 4,5%-ға, акцияларды қоспағанда, бағалы қағаздар бойынша– 5,2%-ға жетті.

2009 жылғы қаңтар-наурыз үшін резиденттер алдындағы міндеттемелер 19,3%-ға 6,4 трлн. теңгеге дейін, оның ішінде ұлттық валютадағы міндеттемелер 2,6%-ға 3,5 трлн. теңгеге дейін, шетел валютасындағы міндеттемелер 50,0%-ға 2,8 трлн. теңгеге дейін ұлғайды. Жылдық көрсетумен осы көрсеткіштердің өсуі 36,0%-ды, тиісінше 12,4% және 84,9%-ды құрады (30-график).

30-график

Банктер міндеттемелерінің құрылымы,

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі

4.2.3. Қаржы нарығындағы ставкалар

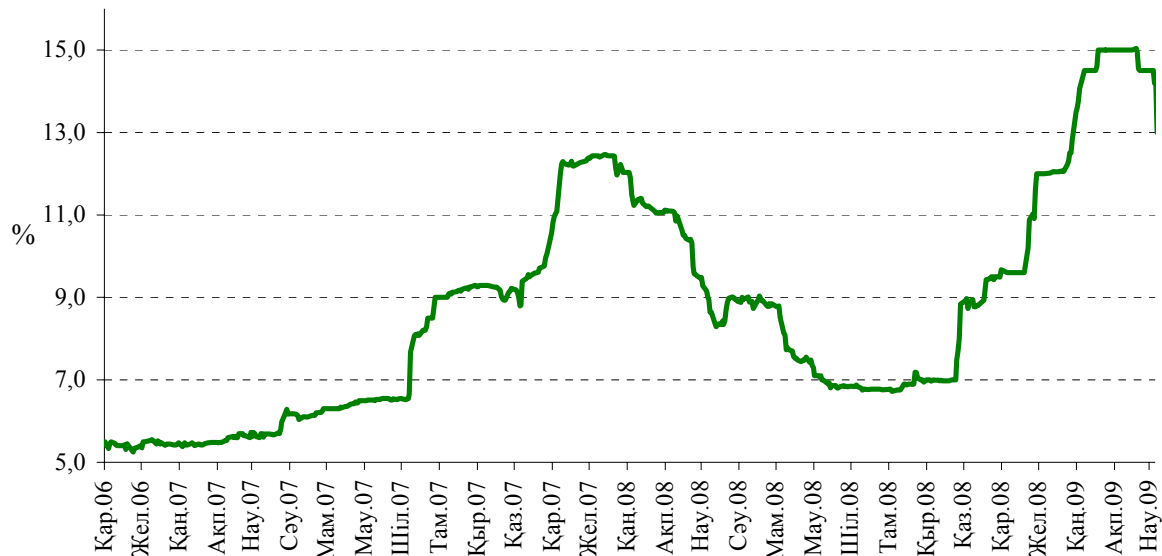
2009 жылғы 1-тоқсанда банкаралық нарықта ставкалар деңгейінің көтерілгені байқалды.

KazPrime индикаторы орта есеппен 2008 жылғы 4-тоқсандағы 9,05%-дан 2009 жылғы 1-тоқсанда 14,08% дейін өсті. Бұл ретте 2008 жылғы желтоқсанның аяғында бұл индикатор 12,00%-ды, ал 2009 жылғы наурыздың аяғында 14,2%-ға дейін өсті (31-график).

Қаңтар-ақпан айларында осы индикатордың күрт көтерілуіне қаржы нарығының құнсыздануын күту, ұлттық валютаның құнсыздануы, сондай-ақ республикадағы банк жүйесінің бұдан әрі даму болашағына қатысты айқын еместік және мемлекеттің ірі банктердің капиталына енуі себепші болды.

31-график

KazPrime индикаторының динамикасы

Дерек көзі: Қазақстан Қор Биржасы

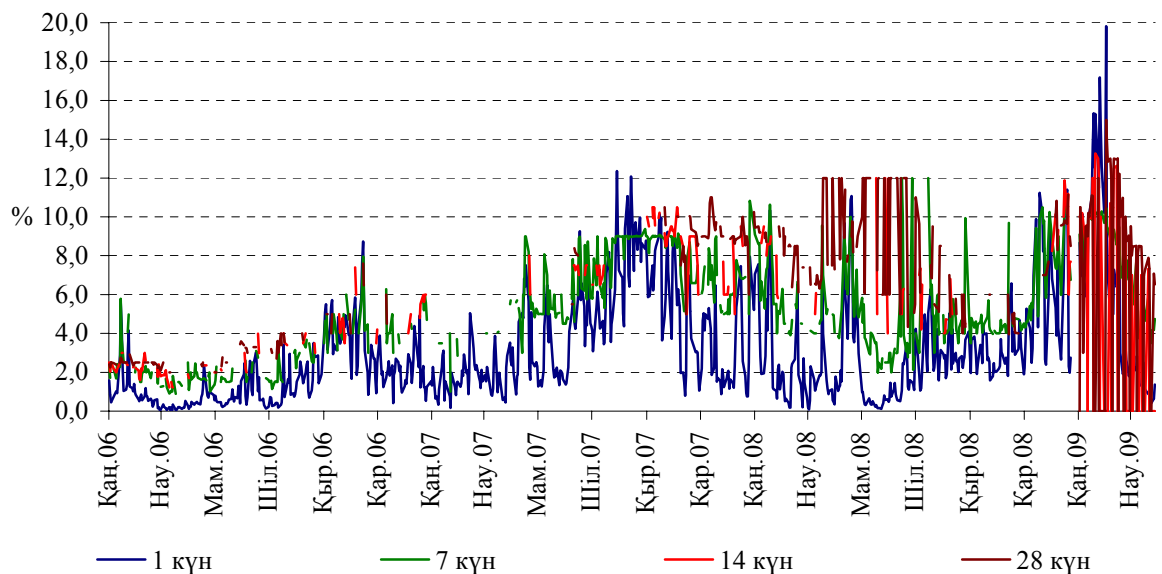
Сондай-ақ РЕПО операциялары бойынша ставкалар да өсуде.

2009 жылғы 1-тоқсанда автоматты РЕПО секторында 1 күндік операциялар бойынша орташа алынған ставка көтерілді және 6,12% құрады (2008 жылғы 4-тоқсанда – 5,03%). Бұл ретте оның ең жоғары деңгейі 19,82%-ды (2009 жылғы 4-тоқсанда), ал ең төменгі деңгейі 0,42%-ды құрады.

2009 жылғы 1-тоқсанда 7 күндік РЕПО операциялары бойынша ставкалардың ауытқуы 3,48% - 10,53% ауқымында өтті (операцияны жүргізу күні орташа алынған), 14 күндік РЕПО операциялары бойынша – 7,00% - 13,27% аралығында, 28 күндік РЕПО операциялары бойынша – 3,00% - 15,00% аралығында (32-график).

32-график

РЕПО операциялары бойынша ставкалар динамикасы

Дерек көзі: Қазақстан Қор Биржасы

Ақша нарығында ставкалардың құбылмалылығы жоғары күйінде қалуда, бұл нарық сыйымдылығының аздығына, болмашы ғана тереңдігіне, кепіл құралдары санының жеткіліксіздігіне байланысты. Сонымен қатар нарықтық ставкалар Ұлттық Банктің ставкалар дәлізінен барынша жиі тысқары шығып қалады, бұл ақша нарығында ол жайында ставкаларды тиісті тұрақтандыру құралы ретінде айтуға мүмкіндік бермейді.

2009 жылғы 1-тоқсанда автоматты РЕПО секторында мәмілелер көлемі өткен тоқсанмен салыстырғанда 19,4%-ға азайды. Бұл ретте 2008 жылғы 4-тоқсанмен салыстырғанда 1 күндік және 28 күндік РЕПО операциялары бойынша көлемдер қысқарды.

Мерзімі 7 күндік РЕПО операциялары көлемінің айтарлықтай өсуін атап айтқан жөн (2008 жылғы 4-тоқсанмен салыстырғанда 2 есе). Негізгі себеп Ұлттық Банк ұсынатын өтімділіктің көлемін ұлғайту болып табылады (Ұлттық Банк тек қана 7 күндік РЕПО операцияларын жүргізеді).

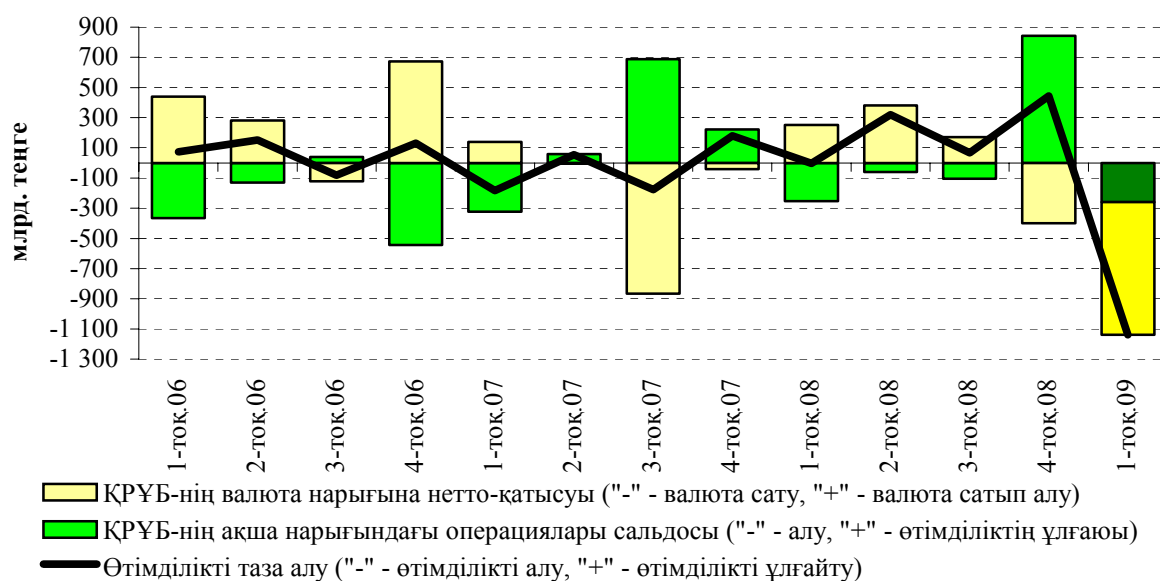
5. Ақша-кредит саясатының құралдары және операциялары

2009 жылғы 1-тоқсанда Ұлттық Банк банктерде қысқа мерзімді өтімділік жеткіліксіз болған жағдайда қайта қаржыландыру операцияларын ұлғайтты. Бұл ретте 2009 жылғы наурызда Ұлттық Банк СВОП операцияларын жүргізуді тоқтатты.

2009 жылғы 1-тоқсанда Ұлттық Банктің қаржы нарығындағы операцияларының қорытындысы негізінен Ұлттық Банктің шетел валютасын сатуы есебінен өтімділікті алу болды (33-график).

33-график

Ұлттық Банктің ішкі нарықтағы операцияларының сальдосы

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі

Қаржы секторын тұрақтандыруды қамтамасыз ету жөніндегі шараларды өткізу шеңберінде Ұлттық Банк 2009 жылғы 1-тоқсанда Ұлттық Банктің пайыздық ставкаларын төмендетті. 2009 жылғы 1 қаңтардан бастап қайта қаржыландыру ресми ставкасы 10,5%-дан 10,0%-ға дейін, 2009 жылғы 5 ақпаннан бастап – 9,5%-ға дейін төмендеді. Банктерден тартылатын депозиттер бойынша ставка тиісінше 5,25% -дан 5,0%-ға және 4,75%-ға дейін төмендеді.

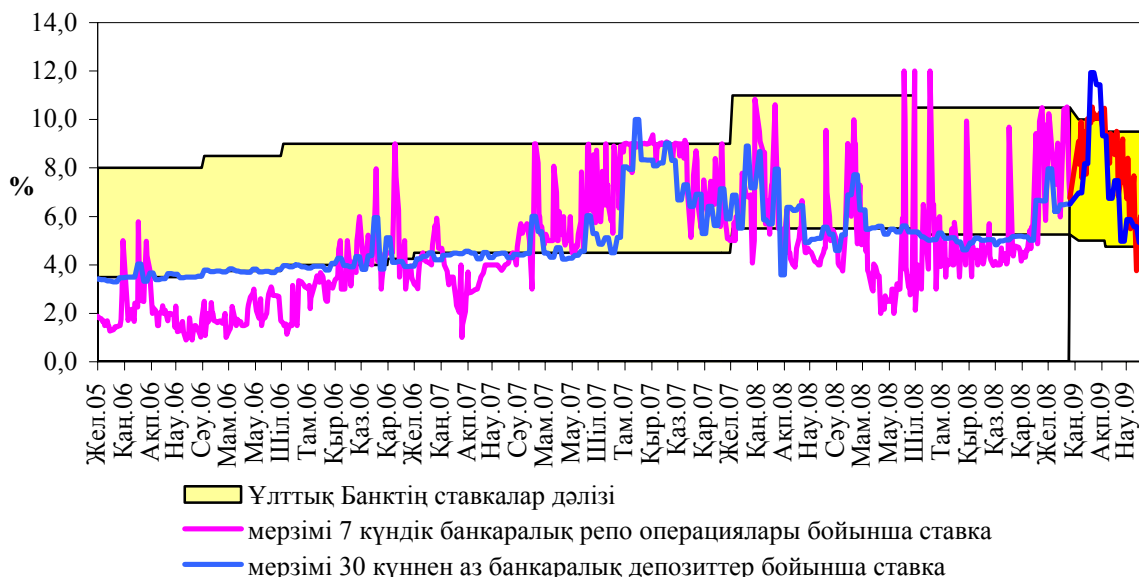
Бұл ретте ақша нарығында құнсыздануды күтудің өсуіне байланысты 2009 жылғы қаңтар-ақпанның басында ақша нарығында мерзімдері бойынша салыстырылатын операциялар кірістілігінің біршама көтерілгендігі байқалды. Жүргізілген теңгенің құнсыздауынан кейін банкаралық нарықта ставкалар бірте-бірте төмендеді. Тоқсан ішінде орташа алғанда ставкалар деңгейі Ұлттық Банктің ставкалар дәлізінің ортасында болды. 2008 жылғы 4-тоқсанда мерзімі 30 күндік банкаралық ставкалар бойынша орташа алынған ставка 7,40% деңгейінде қалыптасты. Мерзімі 7 күндік банкаралық РЕПО операциялары бойынша орташа алынған ставка 9,24% болды (34-график).

2009 жылғы 1-тоқсанда банктердің Ұлттық Банктегі корреспонденттік шоттарындағы ұлттық, сондай-ақ шетел валютасындағы қалдықтарының өсуі байқалды. Өткен кезеңде шетел валютасындағы шоттардағы қалдықтардың негізгі өсімі

2009 жылғы ақпан айында байқалды, бұған теңгенің құнсыздануы себепші болды. 2009 жылғы наурызда корреспонденттік шоттардағы қалдықтар ең төменгі резервтік талаптар нормативтерінің азаюына және тиісінше елеулі резервтік активтердің қалыптасу қажеттілігінің төмендеуіне байланысты біршама төмендеді (қараңыз, 5.2. Ең төменгі резервтік талаптар).

34-график

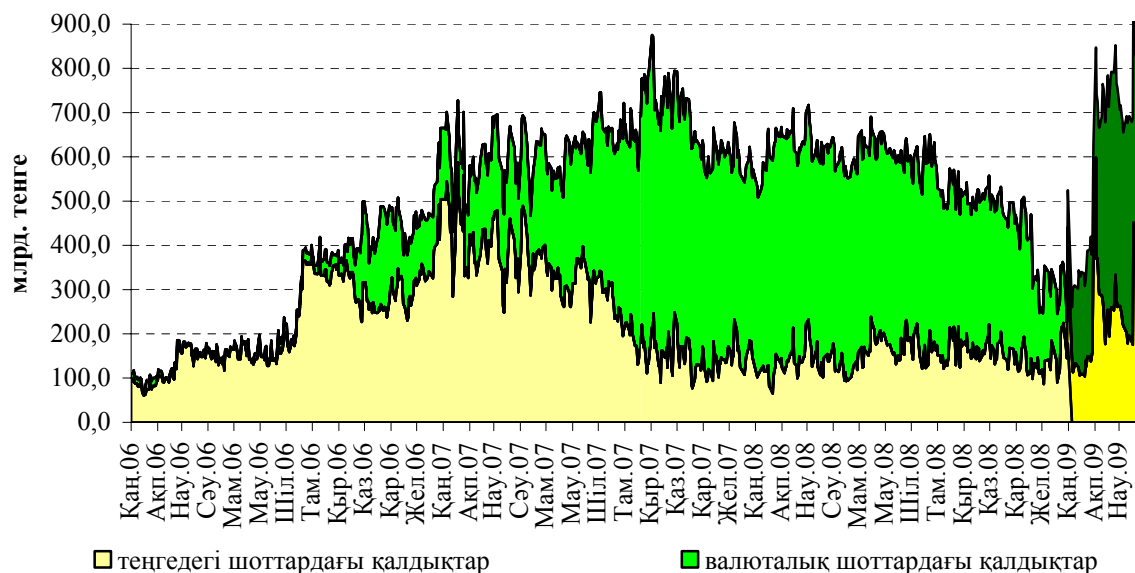
Ұлттық Банк ставкалары дәлізінің шекаралары

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі

35-график

Банктердің Ұлттық Банктегі корреспонденттік шоттарындағы қалдықтары

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі

5.1. Ішкі валюта нарығындағы үстемдіктер

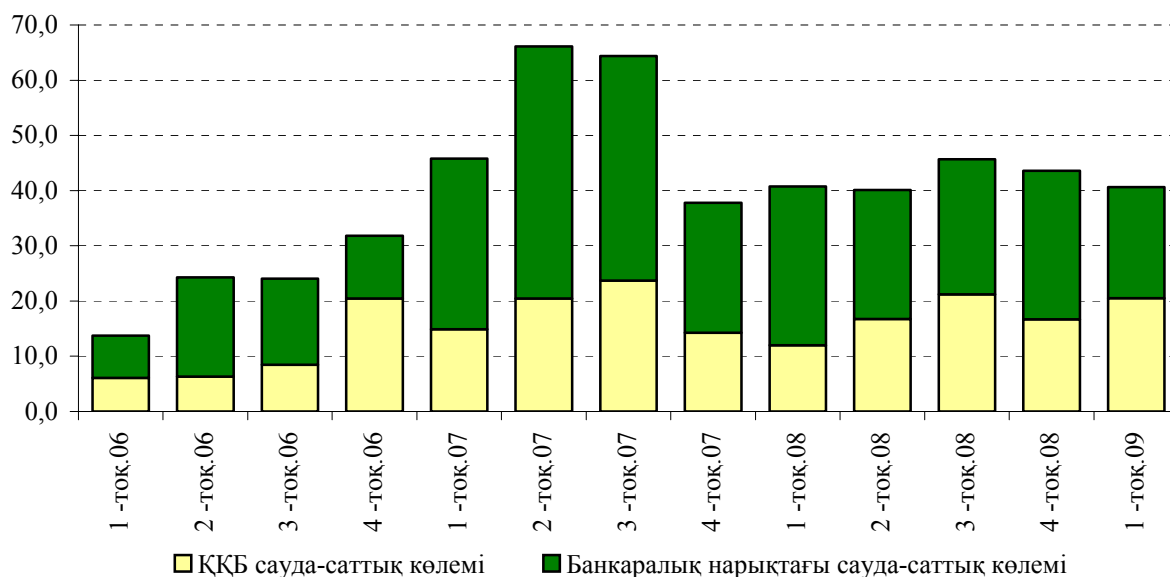
Ішкі валюта нарығындағы ахуал шетел валютасына сұраныстың оған ұсыныстан асып кету жағдайында қалыптасты. Сұраныстың ұсыныстан асып кету себептерінің бірі мұнайдың төмен әлемдік бағасы жағдайындағы нарықтағы құнсыздандуды күтулер болып табылады. Сонымен қатар, бұл банктердің тарапынан шетел валютасына сұраныстың артуына негізделді. 2009 жылғы 1-тоқсанда, өткен тоқсандағы сияқты банктердің сыртқы қарыз алуы бойынша ресурстардың нетто-әкетілуі байқалды. Мәселен, 2009 жылғы 1-тоқсанда монетарлық шолудың деректері бойынша банктердің резидент еместер алдындағы міндеттемелері 3,9 млрд. АҚШ долл. төмендеді (2008 жылғы 4-тоқсанда – 1,9 млрд. АҚШ долл.).

2009 жылғы 1-тоқсанда Қазақстан Қор биржасындағы валюта сегментіндегі және банкаралық валюта нарығындағы сауда-саттықтардың жалпы көлемі 2008 жылғы 4-тоқсанмен салыстырғанда (7,1%-ға) азайып, 40,5 млрд. АҚШ долл. құрады.

Қазақстан Қор биржасындағы долларлық позициядағы биржалық сауда-саттықтар көлемі 2008 жылғы 4-тоқсанмен салыстырғанда 22,8%-ға көтерілді және 20,5 млрд. АҚШ долл. құрады (Қазақстан Қор биржасындағы сауда-саттықтардың нетто-көлемі брутто-көлемнің 87%-ын құрады). Биржадан тыс валюта нарығындағы операциялардың көлемі 2009 жылғы 1-тоқсанда өткен тоқсандағымен салыстырғанда 25,6%-ға төмендеді және 20,1 млрд. АҚШ долл. құрады (36-график).

36-график

Ішкі валюта нарығындағы сауда-саттық көлемі, млрд. АҚШ долл.

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі

2009 жылғы 1-тоқсанның қорытындысы бойынша Ұлттық Банктің Қазақстан Қор биржасына қатысу коэффициенті теріс болды және -33,2% құрады (2008 жылғы 4-тоқсанда 20,4%-ға тең болды). Осылайша, 2009 жылғы 1-тоқсанда Ұлттық Банк ішкі валюта нарығында шетел валютасын сатушы ретінде басым болды.

5.2. Ең төменгі резервтік талаптар

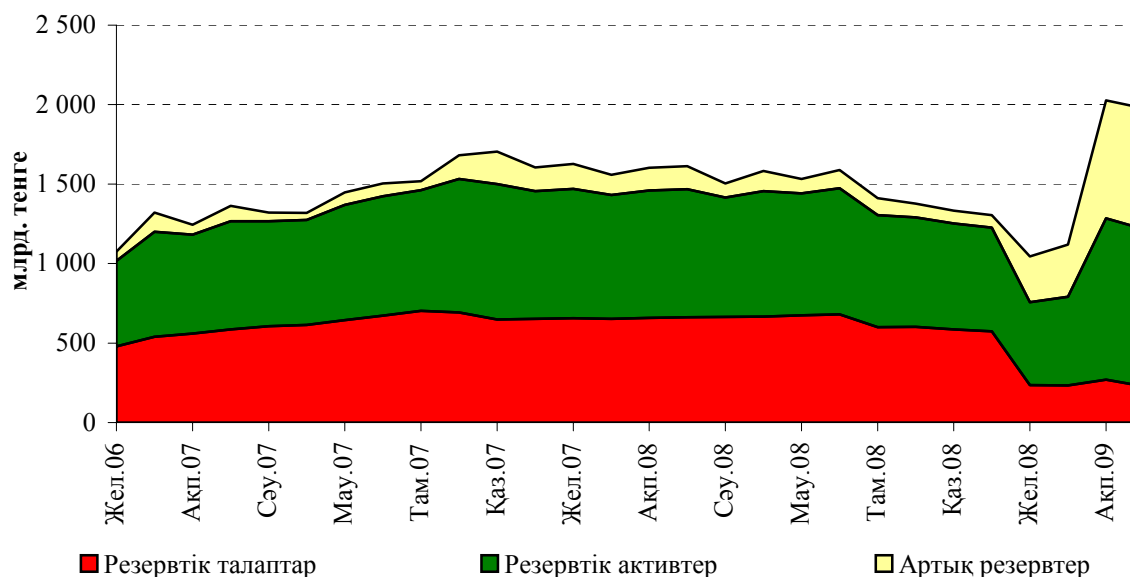
2009 жылғы қаңтар-наурызда орташа алғандағы резервтік активтер резервтеудің қажетті көлемінен 3 есе асып түсті (2008 жылғы 4-тоқсанда – 54%-ға) (37-график).

Банктердің қысқа мерзімді өтімділігін реттеу мақсатында 2009 жылғы 3 наурыздан бастап банктің ішкі міндеттемелері бойынша нормативтер 2%-дан 1,5%-ға

дейін, өзге міндеттемелер бойынша – 3%-дан 2,5%-ға дейін төмендеді. Жаңа нормативтерді белгілеу банктерге 50 млрд. теңгеге жуық қосымша өтімділікті босатуға мүмкіндік берді.

37-график

Ең төменгі резервтік талаптар нормативінің орындалуы

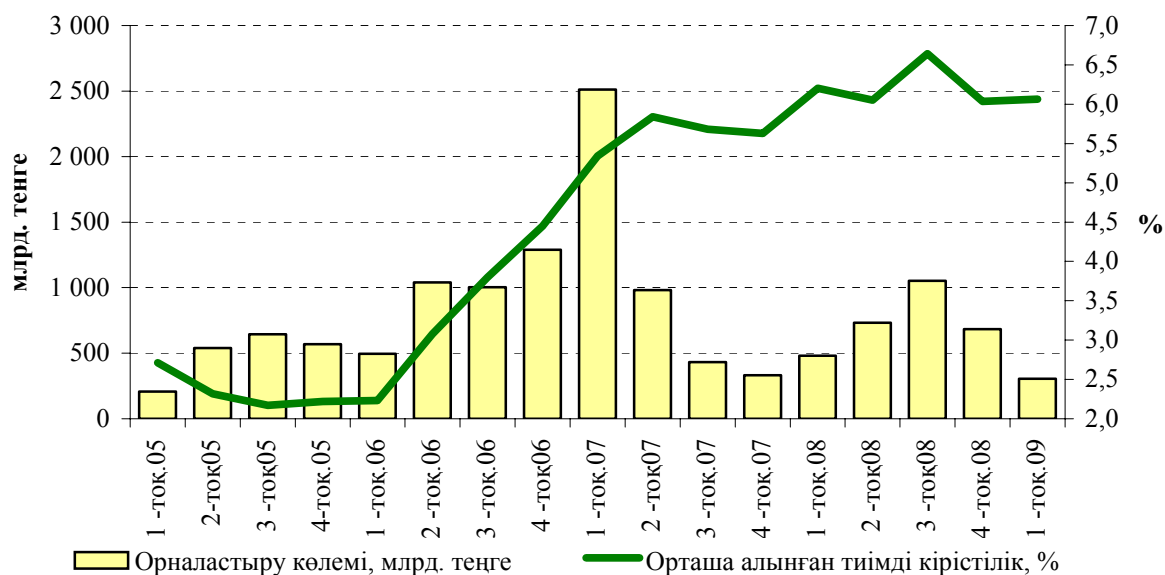
Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі

5.3. Ашық нарықтағы операциялар

2009 жылғы 1-тоқсанда банктердің тарапынан Ұлттық Банктің қысқа мерзімді ноталарына төмен сұраныс сақталды, бұл банктердің қысқа мерзімді өтімділігінің кем шығу проблемасының күшеюіне және нарықтағы құнсыздандуды күтудің өсуіне байланысты. Мәселен, 2008 жылғы 4-тоқсанмен салыстырғанда 2009 жылғы 1-тоқсанда шығарылған қысқа мерзімді ноталардың көлемі 55,3%-ға төмендеді және 304,7 млрд. теңгені құрады. Ноталар 28 және 91 күн айналу мерзімдерімен шығарылды, ноталарды мерзімінен бұрын өтеу жүзеге асырылған жоқ. Орналастырылатын ноталар бойынша орташа алынған кірістілік іс жүзінде өзгерген жоқ: 2008 жылғы 4-тоқсандағы 6,04%-дан 2009 жылғы 1-тоқсанда 6,06%-ға дейін өсті (38-график).

38-график

Қысқа мерзімді ноталарды орналастыру көлемі және олар бойынша кірістілік (кезең ішінде)

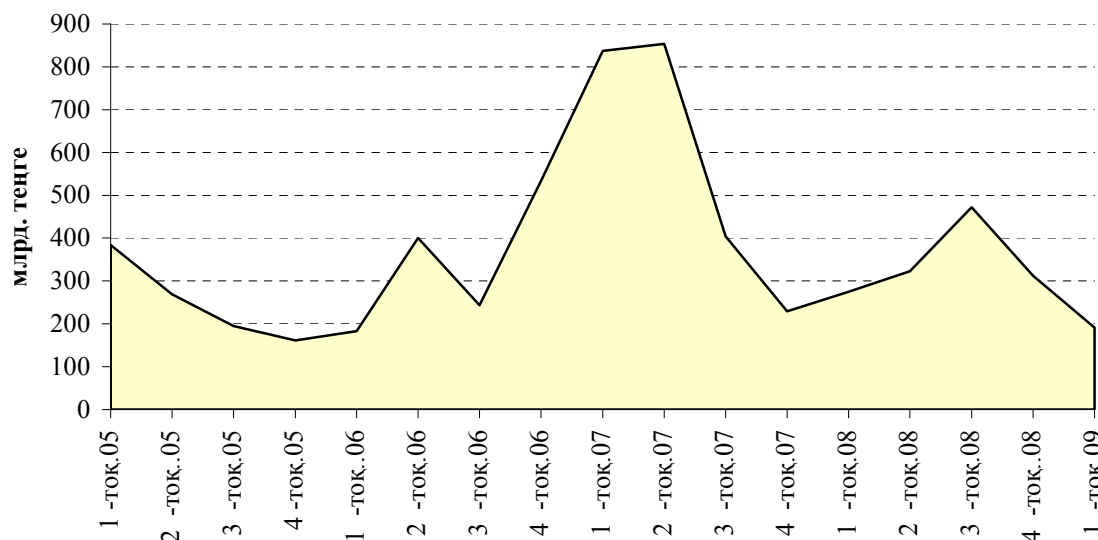

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі

2009 жылғы наурыздың аяғында айналыстағы қысқа мерзімді ноталардың көлемі 191,4 млрд. тенгені құрады, бұл 2008 жылғы желтоқсанның аяғындағы көлемнен 38,7%-ға кем (39-график).

39-график

Айналыстағы қысқа мерзімді ноталар (кезең аяғында)

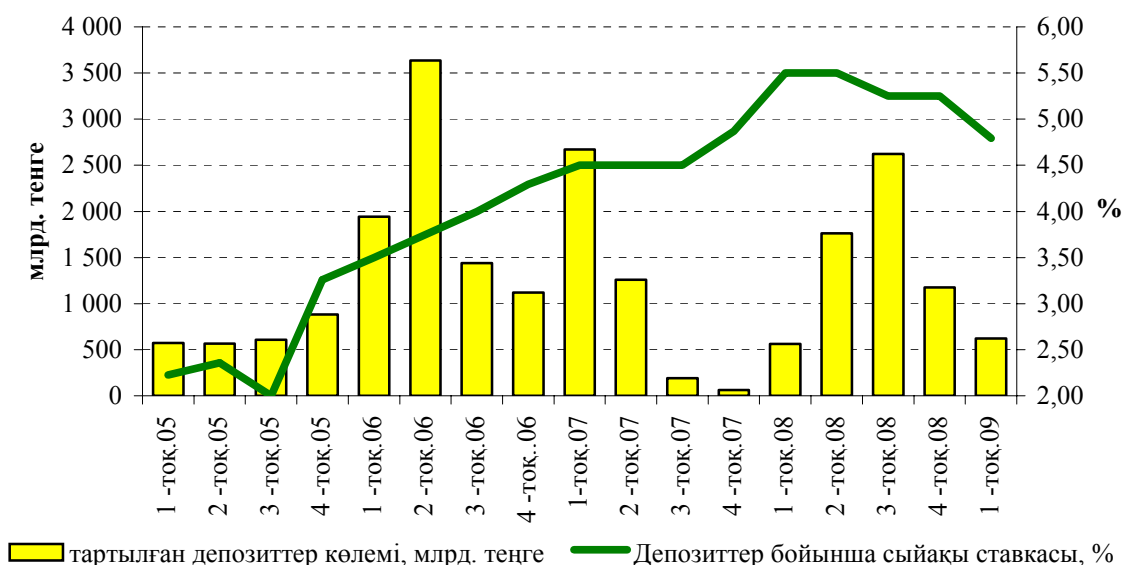
Дерек көзі: Республикасының Ұлттық Банкі

5.4. Тұрақты механизмдер

2009 жылғы 1-тоқсанда банктердің Ұлттық Банктегі депозиттерінің көлемі өткен тоқсандағымен салыстырғанда төмендеді, алайда 2008 жылғы тиісті кезеңдегі көрсеткішпен салыстырғанда өсті. Ең жоғары тарту көрсеткіші наурызға тиесілі болды. Тұтастай алғанда, 2009 жылғы қаңтар-наурызда 622,6 млрд. теңге сомасына депозиттер тартылды, бұл 2008 жылғы 4-тоқсандағы көлемнен 47,1% аз және 2008 жылғы 1-тоқсанмен салыстырғанда 11,0% есе көп. Депозиттерді тарту мерзімі 7 күнді құрады (40-график).

40-график

Ұлттық Банк тартқан депозиттер бойынша сыйақы көлемі және ставкалары (кезең ішінде)

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі

Банктерден депозиттер тарту көлемінің өсуі 2009 жылғы наурызда Ұлттық Банктің олар бойынша өтелмеген міндеттемелері көлемінің 2008 жылғы желтоқсандағымен салыстырғанда 4,5 есе 150,0 млрд. теңгеге дейін өсуімен қоса жүрді (41-график).

2009 жылғы 1-тоқсанда банк секторындағы қысқа мерзімді өтімділіктің дефициті сақталды. Ұлттық Банктің айықтырылған операциялары көлемдерінің төмендеуі аясында Ұлттық Банктің қайта қаржыландыру операцияларына банктер тарапынан жоғары сұраныс сақталды.

Ұлттық Банк 2009 жылғы 1-тоқсанда кері РЕПО және СВОП операциялары арқылы банктерге қайта қаржыландыру заемдарын берді. Кері РЕПО операцияларының жалпы көлемі 1686,5 млрд. теңгені, СВОП операциялары – 1393,0 млрд. теңгені құрады (42-график).

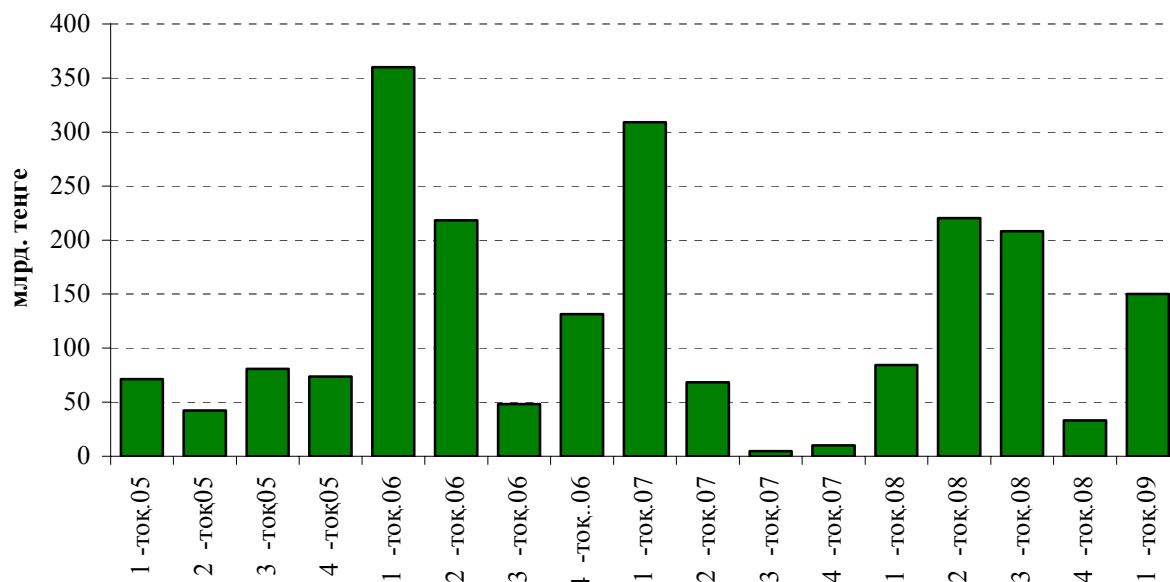
Бұл ретте Ұлттық Банк 2009 жылғы наурыздан бастап СВОП операцияларын жүргізуді тоқтатқандығын атап өткен жөн.

2009 жылғы 1-тоқсанда Ұлттық Банк кері РЕПО операцияларын жүргізу кезінде кепілдік қамтамасыз ету тізбесін түзетті. Қазіргі кезде оның құрамына мемлекеттік бағалы қағаздар, Қазақстан Республикасының ұлттық компанияларының, шетелдік мемлекеттердің, халықаралық қаржы ұйымдарының, «Қазақстан ипотекалық компаниясы» АҚ-ның, «Қазақстан даму банкі» АҚ-ның облигациялары, сондай-ақ эмитенттері мемлекеттің немесе «Самұрық-Қазына» ҰӘҚ немесе «ҚазАгро»

холдингінің тікелей 100% меншігінде болатын банктердің борыштық бағалы қағаздары кіреді.

41-график

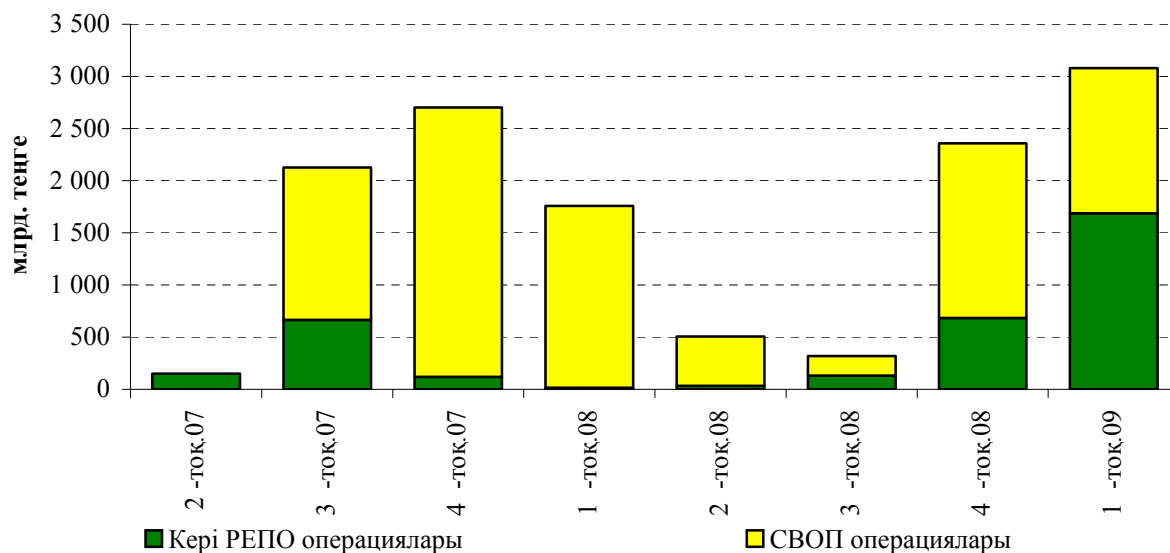
Ұлттық Банктің банктерден тартқан депозиттер бойынша өтелмеген міндеттемелерінің көлемі (кезең аяғында)

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі

42-график

Ұлттық Банктің қайта қаржыландыру операцияларының көлемі (кезең ішінде)

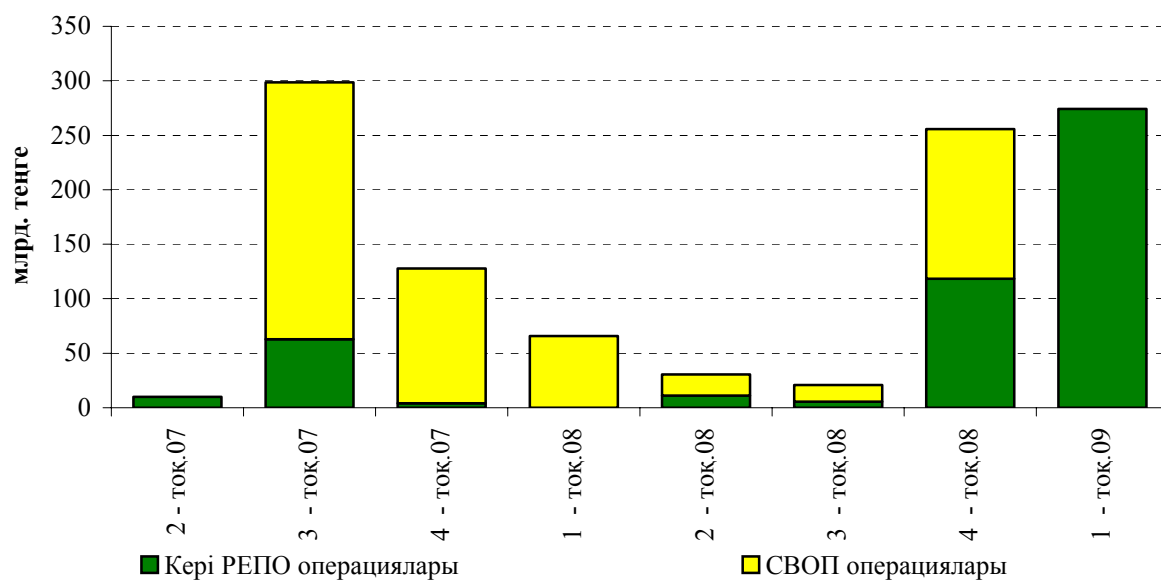

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі

2009 жылғы наурыздың аяғында кері РЕПО операциялары бойынша өтелмеген берешек көлемі 247,1 млрд. теңгені құрады, жабылмаған СВОП операциялар болған жоқ. (43-график).

43-график

Ұлттық Банктің қайта қаржыландыру операциялары бойынша өтелмеген міндеттемелерінің көлемі (кезең аяғында)

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі

6. Инфляция болжамы

6.1. 2008 жылғы 4-тоқсанға және тұтастай алғанда 2008 жылға инфляция болжамын бағалау

2009 жылғы 1-тоқсанда инфляцияның нақты қалыптасқан деңгейі (2,0%) осы кезеңге арналған болжамнан айтарлықтай төмен болды (2,2-2,4%), ол «Инфляцияға шолудың» алдыңғы басылымында жарияланды. 2009 жылғы ақпанда жүргізілген теңгенің құнсызданудан кейін Ұлттық Банк инфляцияның болжамын қайта қарады: инфляция 2009 жылғы 1-тоқсанда 5,0% шегінде қалыптасады деп күтілді.

Алайда, құнсызданудан инфляциялық әсер нарықта теріс күтулердің қалыптасуына қарамастан шамалы болып қалды. Инфляция бүкіл кезең бойы күтілген деңгейден төмен болды.

2009 жылы тұтыну нарығында инфляциялық үдерістердің құрылымы біраз өзгерді. Мәселен, егер 2008 жылы инфляцияның қалыптасуына негізгі үлесті ақылы қызмет көрсетулер қосса, 2009 жылғы қаңтар-наурыз аралығында азық-түлікке жатпайтын тауарлар тарапынан қысым біршама күшейді.

Жүргізілген теңгенің құнсыздануы аясында азық-түлікке жатпайтын тауарлардың құрылымындағы жоғары импорттық құрамдас бөлік жуу және тазалау құралдары, жеке гигиена тауарлары, дәрі-дәрмектер сияқты тауарлардың біршама қымбаттауына әкелді.

Қант, алкогольдік сусындардың қымбаттағанын атап өтуге болады. Бұл үрдіс сондай-ақ көрші елдерге де тән. Оның ішінде Ресейде ресей рублінің әлсіреуіне байланысты қанттың бағасының өсуі және қантты өндіру кезінде шикізаттың қымбаттауы байқалды.

Жеміс-көкініс өнімдері бағасының өсуі осы кезеңге тән және бірінші кезекте маусымдылық факторымен түсіндіріледі. Алайда 2009 жылғы 1-тоқсанда баға өсуінің қарқыны өткен кезеңдегі жылдармен салыстырғанда едәуір төмен болды. 2003-2008 жылдардағы 1-тоқсанда жеміс-көкініс өнімдерінің қымбаттауы 9%-дан, 2009 жылы – 5,6%-ға ғана асты.

2009 жылғы 1-тоқсанда нан өнімдері, май және тоң май, жұмыртқа, жанар-жағар май материалдары, тұрғын-үй қызметтері арзандады.

Жылдық көрсетуде инфляцияның нақты деңгейі сондай-ақ 2009 жылғы наурыздың аяғында «Инфляцияға шолудың» алдыңғы басылымында жарияланған болжамнан асқан жоқ. 2009 жылғы наурызда жылдық инфляция 9,1-9,3% болжам кезінде 8,9% деңгейінде қалыптасты.

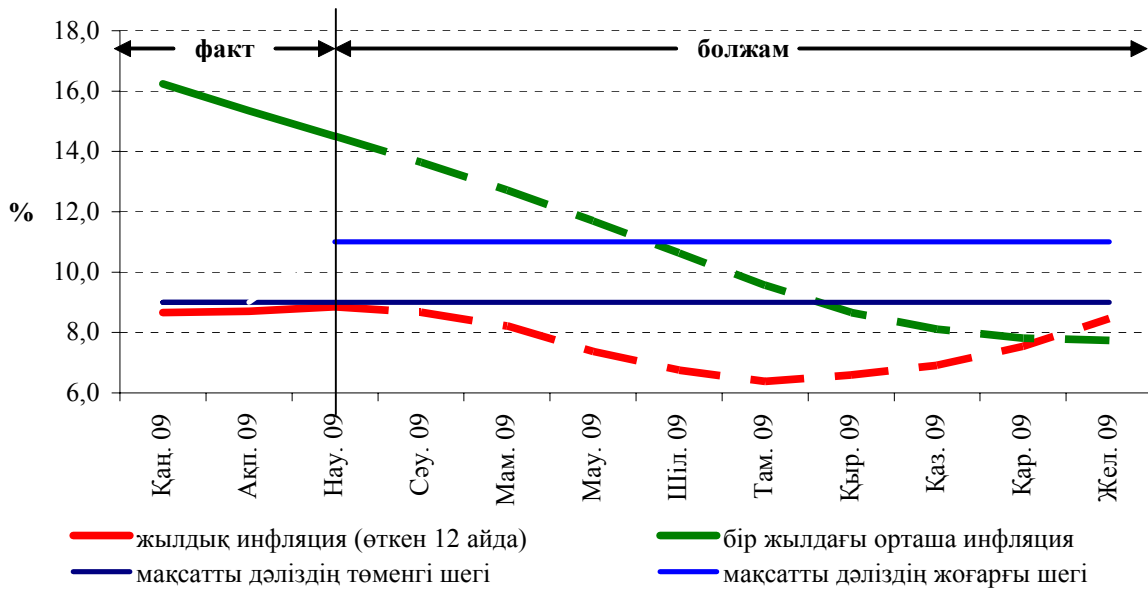
6.2. 2009 жылға инфляция болжамы

2009 жылы тұтыну нарығындағы жағдай тұрақты болып қалды. «Инфляцияға шолудың» алдыңғы басылымында 2009 жылғы арналған болжам 9% деңгейінде көрсетілген. Алайда тұтыну нарығындағы инфляциялық күтулердің қалыптасуы жүргізілген теңгенің құнсыздануы салдарының бірі болып табылды. Нарықта пайда болған дүрбелең жекелеген тауарлар бағасының күрт және ақталмаған өсуіне ықпал етті. Осы жағдайда Ұлттық Банк жылдық инфляция болжамын 2009 жылдың қорытындысы бойынша 11%-ға дейін көтерді (44-график).

Біздің бағалауымыз бойынша бұдан былай тұтыну нарығындағы жағдай тұрақты болады, оған нарықтағы теріс күтулердің төмендеуі, экономикалық өсу қарқының төмендеуі, шектеулі тұтыну сұранысы, халықтың табысының өсу қарқынының төмендеуі сияқты факторлар әсер етуі тиіс.

44-график

2008 жылғы инфляция фактісі

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі

Ұлттық Банктің 2009 жылғы шаралары қалыптасып отырған ахуалға бара-бар болады. Себебі жақын болашақта инфляциялық қысымның өсуі күтілмейді, сондықтан осы бағытта қосымша шаралар қабылдау қажеттілігі болмайды. Теңгенің айырбастау бағамының тұрақтылығын қамтамасыз ету және елдің қаржы тұрақтылығы жөніндегі міндеттер бірінші кезекке шығады.

Оған қоса, Үкіметтің экономиканы қолдау жөніндегі шаралары атап айтқанда, Үкіметтің, Ұлттық Банктің және Қазақстан Республикасы Қаржы нарығын және қаржы ұйымдарын реттеу мен қадағалау агенттігінің экономиканы және қаржы жүйесіне тұрақтандыру бойынша бірлескен іс-қимылдарының 2009-2010 жылдарға арналған жоспарымен көзделген инновациялық, индустриалдық жобаларды іске асыру, шағын және орта бизнесті қолдау, агроөнеркәсіпті дамыту нарықтағы бәсекелестіктің дамуына, экономиканың мұнай емес секторларында өнімділіктің өсуіне ықпал етеді. Осының нәтижесінде бұл тұтастай алғанда экономиканың дамуына және тұтыну нарығында баға тұрақтылығына қол жеткізуге ықпал етеді.

6.2.1. 2009 жылғы 2-тоқсанға инфляция болжамы

2009 жылғы 2-тоқсанда инфляция болжамы 1,7-1,9% құрайды (2008 жылғы 2-тоқсанда – 3,1%). Тұтастай алғанда деңгей бұл 2-тоқсанның инфляциялық үрдістеріне сәйкес келеді, 2008 жылды қоспағанда бұл өткен жылдарға да тән.

Мұндай күтулер, ең алдымен, жақын уақытта инфляцияны қалыптастыру маусымдылық факторының ықпалына байланысты болады. Тауарлар мен қызмет көрсетулердің жекелеген түрлерінің (жеміс-көкініс, ет, сүт өнімдері, жанар-жағар май материалдары, көлік құралдары) бағасының төмендеуі күтілуде.

2009 жылғы маусымның қорытындысы бойынша жылдық инфляция 7,5-7,7% деңгейінде күтілуде. Егер 2009 жылғы 2-тоқсандағы инфляция болжамы расталса, Ұлттық Банк 2009 жылғы жылдық инфляцияның болжамын қайта қарауы мүмкін және оны 9,0%-ға төмендетеді.

6.2.2. 2009 жылғы 3-тоқсанға инфляция болжамы

2009 жылғы 3-тоқсанда инфляцияның 1,6-1,8% шегінде қалыптасатыны күтілуде (2008 жылғы 3-тоқсанда – 2,3%), бұл 2009 жылғы қыркүйектің аяғындағы 6,7-6,9% жылдық инфляцияға сәйкес келеді.

Жыл бойы инфляцияның ең төмен деңгейі, әдетте жазғы кезеңде байқалады. Шілде-қыркүйектегі тұтыну нарығындағы ахуал көп жағдайда маусымдылық факторының ықпалымен қалыптасады. Бұл, өз кезегінде, азық-түлік тауарларының жекелеген түрлеріне (жемістер мен көкөністер, ет және сүт өнімдері және т.б.) бағаның төмендеуіне алып келеді. Оған қоса, халыққа көрсетілетін кейбір қызметтер тарифінің (білім беру мекемелерінің қызметі, көлік қызметі) өсуі мүмкін.